Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 7 (1709) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК, 12 ЛЮТАГА 1989 г. ЦАНА 20 зл.

ЭКЗАМЕН ПА СТАЛАСЦІ—ХТО ЯГО ЗДАЎ?

Адзін з найлепшых беларускіх рок-гуртаў „Бонда" пабываў у Польшчы. Выступіў у Варшаве і Гайнаўцы. Яго прыезд у Польшчу быў кароткім, проста сігнальным, як вытлумачыў нам дырэктар „Альма-арту", беластоцкай фірмы, якая займаецца арганізацыяй канцэртаў у студэнцкім і маладзёжным асяроддзі, Ежы Камінскі. Гэтая ж фірма і арганізавала прыезд „Бонды" ў рамах прыгранічных кантактаў паміж Беласточчынай і Гродзеншчынай.

Праўда, калектыў „Бонда" — гэта сталічны рок-гурт, але гродзенскі камітэт камсамола, стараючыся паказаць сваім заграністым партнёрам усё найлепшае, што ёсць у іх, запрапанаваў „Бонду", за што польскія слухачы могуць ім быць толькі ўдзячны.

Рок-гурт „Бонда" грае і спявае ў асноўным сваім складзе ад 1982 года, а з 1984 года — пад назвай „Бонда". Пяць хлопцаў-музыкантаў выконваюць на сучасных электронных інструментах уласныя музычныя кампазіцыі, падкладаючы пад іх уласныя словы. Галоўнай тэмай іх музычнага выказвання з'яўляецца злабадзённасць, набалеўшыя справы нашага жыцця, спробы выказацца, заняць сваю грамадзянскую пазіцыю ў сучасным складаным свеце.

Музычным кіраўніком групы і першай гітарай з'яўляецца Іван Маркаў. Разам з вакалістам Ігарам Варашкевічам і перкусістам і аўтарам тэкстаў Сяргеем Кнышам яны былі заснавальнікамі гурту. У гэтым жа складзе, пры ўдзеле Андрэя Хмяльніцкага (бас-гітара) і Мікалая Логінава (другая гітара) яны ствараюць сваю праграму. Памагаюць у апрацоўцы нумараў і гукааператары Аляксандр Белізяк і Сяргей Берднік.

Андрэй Хмяльніцкі — бас-гітара.

Наколькі моцна гучыць са сцэны музычны непакой выканаўцаў, пераканаліся гледачы на канцэртах, а каму не ўдалося пабываць на іх, прапаную хоць тэкст некалькіх кароткіх песень.

КУРАПАТЫ

Ты падышоў да нябачных магіл.
Затрымайся, далей не крoч.
Ты падышоў да заклятай мяжы,
За якой пачынаецца ноч,
Ноч гулкіх стрэлаў, крывавых зор,
Што абнялі абшар,
А наўкруг зацвілі курапаты,
Нібы вочы бязвінных ахвяр.
Прыпеў:
Паглядзі наўкруг — гэта кветкі жальбы — Курапаты.
Ты іх кроўны ўнук, бойся іхняй веры.
Бойся жоўтай, як дзень, слепаты.

Тая ноч, нібы чорны наган,
Скіраваны некаму ў скронь.
Густыя кроплі крывавай расы
Выпадаюць у тваю далонь.
Хто ён — твой вораг, хто ён — твой кат?
Мо, дзесьці сярод нас?
А наўкруг зацвілі курапаты,
Нібы вочы бязвінных ахвяр.

І яшчэ хоць некалькі радкоў з песні

ПРЫЙДЗЕ ІХ ДЗЕНЬ.

Ім пазычылі чужое аблічча,
Ім замкнулі памяць на замок,
Ім маўклівасць стала за звычай,
Ім даўно ўжо мову заняло.
Не ўзгадаць ім, скуль яны родам,
Не адужаць летаргічнага сну.
Ім атруцілі азёры, рэкі і розум,
Ім далі імя — тутэйшыя...

Але прыйдзе іх дзень,
І тутэйшаю мовай
Зноў загаворыць род глухіх і нямых.
Прыйдзе іх дзень,
І край, выкляты Богам,
Стане сваім для чужых.

Наконт свайго музычнага стылю не хочуць выказвацца абсалютна, не хочуць класіфікаваць сябе ў нейкі адзін напрамак. Выкарыстоўваюць усё, што дапамагае ім выказваць свае канкрэтныя пачуцці, тое, аб чым хоча спяваць душа.

У рэпертуары — выключна беларускія песні. На маё пытанне, што іх, маладых людзей,

(Працяг на стар. 6)

З ДРУКУ

АБ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ МЕНШАСЦЯХ

Апошнім часам тыднёвік „Polityka" змясціў два артыкулы аб нацыянальных меншасцях пяра праф. Ежы Тамашэўскага. Першы з іх „Różne płaszczyzny pluralizmu", надрукаваны ў 49 нумары ад 3 снежня 1988 г. Аўтар прапануе, каб у будучым Сейме нацыянальныя меншасці прадстаўляла больш-менш 8 паслоў (дэпутатаў). Піша ён:

„Otóż proponuję ustanowienie ogólnopolskiej listy mniejszościowej, na której znalałyby się — powiedzmy — 24 nazwiska osób zaproponowanych w części przez walne zgromadzenie narodowych stowarzyszeń, w części przez inne reprezentacje mniejszości narodowych (choćby zebrania wiejskie tam, gdzie to jest możliwe). ... Dzięki obecności tych posłów, a przede wszystkim dzięki udziałowi w dyskusjach oraz innych pracach sejmowych, parlament polski zdoła uzyskać lepszą znajomość zagadnień ważnych dla pewnej grupy obywateli, obecnie nazbyt często zapominanej".

Другі артыкул „Szacunek dla mniejszości" („Polityka" Nr 2 z 14.01.1989 г.) засяроджваецца на пасланні папы Яна Паўла II на 27 Сусветны дзень міру, 1 студзеня 1989 г. Праф. Ежы Тамашэўскі піша:

„Dwa elementy wyróżnia Jan Paweł II w swych refleksjach. Jeden, to zadania państwa:

◄ *„państwo ma obowiązek chronienia i popierania praw grup mniejszościowych, tym bardziej że pokój i wewnętrzne bezpieczeństwo mogą być zagwarantowane tylko przy poszanowaniu praw tych wszystkich, którzy znajdują się w zasięgu jego odpowiedzialności. (...) Innym prawem, które powinno być przestrzegane, jest prawo mniejszości do zachowania i rozwijania własnej kultury. (...) O prawie do wolności religijnej wspomnę tu tylko pokrótce (...)".*

W związku z tym mówi orędzie o sprawie szczególnie mi bliskiej, ważnej dla polskiej kultury: przestrzega przed lekceważeniem twórczości literackiej i artystycznej mniejszości, krytycznie ocenia usuwanie historycznych nazw geograficznych, potępia pozbawianie prawa do posługiwania się własnym językiem.

Drugi element dotyczy postaw społecznych:

◄ *„Jednakże nawet najbardziej istotne środki prawne nie wystar-*

(Працяг на стар. 2)

АМЕРЫКАНСКІЯ БЕЛАРУСЫ. (ІІ)

Характэрнай рысай амерыканскіх беларусаў з'яўляецца іх гаспіннасць. Па сутнасці ўвесь Захад характарызуецца крайняй ашчаднасцю, якая часта пераходзіць у скупасць. На шчасце, гэтая ўласцівасць Захаду не характарызуе беларусаў у ЗША. Захавалі яны традыцыйнае беларускае хлебасольства. Я бываў у многіх хатах і часта паяўляўся ў іх нечакана, і нягледзячы на гэта, заўсёды і ўсюды быў пачастунак. Не адбываўся ён без гарэлкі, віна ці нейкага іншага алкагольнага напітку. Амерыканскія беларусы не страцілі яшчэ здольнасці добра з'есці, выпіць, а нават заспяваць.

У часе апошняга майго знаходжання ў Полацку беларуская грамада закалола свінню і два дні вэндзіла мяса. Вэндзіла так, што пахі разыходзіліся па ўсёй васьмігектаровай тэрыторыі беларускага цэнтра. І, калі надыйшла нядзеля, кожны мог сабе выбраць адпаведны кусок свініны і запіць яго алкаголем па выбару. На жаль, я ўвесь час прымаў лякарствы і не выпіў нават піва.

Трэба, аднак, ведаць, што выпіўка амерыканскіх беларусаў у параўнанні з нашай вельмі памяркоўная. Не бачыў я ні разу, каб хтосьці з наших землякоў напіўся напавал, а такое ў нас, як вядома, бывае не так ужо і рэдка.

Наступная ўласцівасць амерыканскіх беларусаў гэта іх эмацыянальнасць. Жывучы ў краіне, у якой як бы і не было месца на сентыменты, бо моцныя ў ёй рацыяналізм і дзелавітасць, амерыканскія беларусы захавалі традыцыйную беларускую пачуццёвасць. Здольны яны не толькі ўзрушыцца, але і пусціць слязу. Датычыць гэта не толькі жанчын, але і мужчын. Назаўсёды захаваю ў сэрцы прыгожыя мужчынскія слёзы, якія паліліся з вачэй Васіля Р. у Нью-Брансвіку, калі чытаў я вершы аб радзіме.

Далейшая рыса амерыканскага беларуса праяўляецца ў яго палітычнай наіўнасці. Вынікае гэта рыса, мабыць, з нашай традыцыйнай даверлівасці. Многія амерыканскія беларусы вераць, што жывем мы ў крайняй бядзе, што жыццё наша выглядае болей-меней так, як пяцьдзесят гадоў таму назад. Многія з іх не вельмі вераць, што шматлікія сённяшнія беларусы ў Польшчы маюць і радыё, і тэлевізары, і халадзільнікі, і сучасную мэблю, а многія і трактары, і аўтамашыны, і двухпавярховыя вілы. Па сутнасці не цяжка сказаць, якія крыніцы такіх заблуджэнняў. Першая, мабыць, вынікае з амерыканскай прапаганды, якая схільная прадстаўляць жыццё ў краінах народнай дэмакратыі ў вельмі ўжо ўбогім, безнадзейным аспекце. А другая прычына вельмі выразная і яскравая. На жаль, многія жыхары Польшчы пішуць у ЗША зманлівыя, фальшывыя лісты, у якіх даказваюць, што ўсе ў Польшчы галодныя, голыя і зняволеныя. Шэсць гадоў таму назад, калі я публічна супрацьстаўляўся такому татальна чорнаму вобразу нашай рэчаіснасці, беларусы ў Нью-Йорку далі мне праслухаць магнітафонную плёнку з запісам нейкай пані з Польшчы, якая прадстаўляла сябе, як дзеяча „Салідарнасці" і як блізкую супрацоўніцу Валэнсы. Мой Божа, колькі ж яна там нагаварыла лухты і маны! Якія ж мы былі бездапаможныя, як тэрарызавала нас міліцыя, як вырывала бедным палякам з рук буханкі хлеба, калі ім удалося ўрэшце гэты хлеб купіць. Выступленне гэта канчалася адным: памагайце нам! Памагайце ўсім, а найлепш доларамі!

Чыталі мне амерыканскія беларусы таксама лісты, прысланыя ім знаёмымі з Польшчы, у тым ліку і з Беласточчыны. Тон гэтых лістоў вельмі настальгічны, слязлівы, па сутнасці жабрачы. У іх аўтары просяць прыслаць кавы: бо ў мяне нізкі ціск і лекар загадаў мне піць каву". Просяць прысылаць добры шампунь, пасту, добрыя канверты, або... добры магнітафон. Праўда, усе пералічаныя тут мною амерыканскія прадукты адзначаюцца добрай якасцю і нічога дзіўнага, што той-сёй хацеў бы іх рэгулярна атрымліваць.

У кожным выпадку амерыканскія беларусы, атрымліваючы такія лісты, вераць, што ў нашым краі няма нічога добрага, а калі і ёсць, то нармальны чалавек купіць добрае не ў стане з прычыны свайго ўбоства. Згэтуль і бяруцца спачувальныя адносіны да прыезджых з краін народнай дэмакратыі. Ці нешта ў гэтых адносінах змянілася ў апошні час? Хіба так. Калі я быў у ЗША шэсць гадоў таму назад, чалавек дзесяць гаварыла мне, каб я аставаўся ў Амерыцы. „Тут будзеш жыць па-чалавечы", — гаварылі мне мае размоўцы. На гэты раз ніхто з маіх размоўцаў не выступаў з такой прапановай. Цяжка мне сказаць, ці такая змена не з'яўляецца вынікам большай арыентацыі амерыканскіх беларусаў у сапраўдным стане рэчаў, ці з'яўляецца яна вынікам таго, што я не толькі нідзе не прадстаўляў ні сябе, ні свой край як нешта жабрацкае і зняволенае, але наадварот, падкрэсліваў, што ўсё, чаго ў жыцці дасягнуў: адукацыя, работа, кар'ера, кватэра, машына, — заўдзячваю выключна тым зменам, якія наступілі ў Польшчы пасля вайны.

І нават калі ў нас і выступаюць паважныя клопаты і цяжкасці, то яны вынік, між іншым, таго, што мільёны людзей тактх, як я, з дна бяды і нэндзы ўзняліся ўсё ж такі, калі і не да раскошы, то да годнага матэрыяльнага і духоўнага жыцця.

Вяртаючыся да пачуццёвасці, як рысы характару амерыканскіх беларусаў, хачу падкрэсліць, што праяўляецца ў ёй традыцыйная беларуская дабрата, якой не забілі рацыяналізм і суровасць законаў амерыканскага жыцця.

Алесь Барскі

З ДРУКУ

(Працяг са стар. 1)

czą do przezwyciężenia głęboko zakorzenionej postawy uprzedzeń i nieufności, ani do usuwania nastawień prowadzących do bezpośrednich działań przeciwko członkom grup mniejszościowych".

Na każdym człowieku — zwłaszcza na chrześcijaninie — ciąży więc obowiązek, by działać na rzecz zaniku poglądów oraz zachowań, nieprzyjaznych wobec mniejszości.

Na łamach „Polityki" od dawna ukazywały się artykuły poświęcone mniejszościom narodowym w Polsce; z tym większą satysfakcją witam deklarację papieską. Nie są naszemu krajowi obce pomysły zmieniania (lub choćby modyfikowania) tradycyjnych nazw geograficznych, o ile mają niepolskie brzmienie. Niestety, trudno bywa zapewnić dzieciom białoruskim, ukraińskim i innym naukę szkolną w ojczystym języku, z uwzględnieniem narodowej tradycji. Od wielu lat trwają kłopoty — nie, odrzućmy eufemizm — dyskryminacja wydawnictw w językach mniejszości. Brakuje ich reprezentacji w organach wybieralnych, a zwłaszcza w Sejmie".

БЕЛАРУСАЗНАЎЧЫ КОНКУРС

Уважлівыя чытачы „Нівы" ўжо ведаюць, што ў гэтым годзе ГП БГКТ будзе праводзіць беларусазнаўчы конкурс для вучняў пачатковых і сярэдніх школ і для студэнтаў. Правядзенне гэтага конкурсу было б немагчыма, калі б не прапанова фінансавай дапамогі нашых сяброў з-за акіяна. Маю тут на ўвазе Канадскае таварыства „Беларусь", а ў прыватнасці яго старшыню Алеся Палескага, які з'яўляецца ініцыятарам такога конкурсу. Створаны ўжо арганізацыйны камітэт конкурсу і апрацавана праграма для вучняў пачатковых і сярэдніх школ і для студэнтаў. Варта адзначыць, што таварыства „Беларусь" прапанавала фінансавыя сродкі на правядзенне беларусазнаўчага конкурсу таксама і для настаўнікаў беларускай мовы. Арганізацыйны камітэт (Марыя Базылюк, Яўген Вапа, Антон Мірановіч, Сакрат Яновіч) вырашыў абмежаваць абсяг конкурсу да трох вышэй спамянутых асяроддзяў, баючыся — і, мабыць, слушна — што не здолее правесці такога буйнага мерапрыемства належным чынам і на адпаведным узроўні.

Для школьнікаў пачатковых школ прапануецца конкурс пад назваю „Зямля беларуская", тэматыка якога ахоплівае асноўныя веды па геаграфіі і гісторыі Беларусі. У якасці дапаможніка ў падрыхтоўцы ўдзельнікаў рэкамендуецца выдатная кніжка Уладзіміра Караткевіча „Зямля пад белымі крыламі".

Для ліцэістаў прадбачаны конкурс „Старажытная Беларусь", які датычыць беларускай гісторыі IX-XIII стагоддзяў. Удзельнікам рэкамендуецца пазнаёміцца з надзвычай цікавым нарысам Міколы Ермаловіча „Старажытная Беларусь", які быў апублікаваны летась у „Маладосці". Ксеракопіі нарысу будуць удзельнікам дастаўлены.

Конкурс „Што я ведаю пра Беларусь?" для студэнтаў ГП БГКТ праводзіць супольна з Галоўнай радай БАСа. Конкурс ставіць тры асобныя тэмы:

1. Беларуская культура эпохі Рэнесанса (XVI ст. — пачатак XVII ст.);

2. Пачаткі беларускага нацыянальнага руху (канец XIX ст. — пачатак XX ст.);

3. Творчасць Васіля Быкава як беларускага пісьменніка сусветнага значэння.

Да праграмы конкурсу далучаецца спіс літаратуры, якой удзельнікі могуць карыстацца ў падрыхтоўцы. Арганізатары не маюць тэхнічных магчымасцяў забяспечыць удзельнікам літаратуру і таму разлічваюць тут на спрыт і знаходлівасць саміх студэнтаў.

Правілы і праграму конкурсу распаўсюджваюць у паасобных асяроддзях інспектары Галоўнага праўлення БГКТ. Такім чынам першая частка арганізацыйнай працы — зроблена. Належыць пажадаць арганізатарам і ўдзельнікам настойлівасці і вытрымкі. Наколькі конкурс апраўдае спадзяванні арганізатараў — цяжка пакуль што здагадацца. Аднак усе, бадай, згодзімся, што такое мерапрыемства патрэбнае нам, беларусам. Без ведаў пра сябе саміх, пра сваю гісторыю і культуру мы не зможам быць народам. Конкурс ёсць таксама яскравым прыкладам таго, што Беларусь можа яднаць людзей, якія аддаленыя ад сябе тысячамі кіламетраў і вялікай вадою.

Ян Максімюк

У ПРЭЗІДЫУМЕ ГП БГКТ

На пасяджэнні Прэзідыума ГП БГКТ 20 студзеня г.г. разглядаўся план працы Прэзідыума на 1989 год. У адрозненні ад папярэдніх планаў была ўведзена новая тэма: ацэнка дзейнасці аддзелаў БГКТ. Прынята, што час ад часу будуць арганізавацца выязныя пасяджэнні Прэзідыума ГП супольна з прэзідыумамі аддзелаў. Пастаноўлена таксама, што на адным з пасяджэнняў будзе разглядацца праблематыка, звязаная з беларускай радыёперадачай.

Далей Прэзідыум ГП вырашыў шэраг бягучых спраў. Тыраж „Беларускага календара на 1989 г." (спозненага), устаноўлены на 6000 экземпляраў, а цана — на 400 зл. Вырашана таксама, што ў 1989 годзе ГП БГКТ звернецца да вытворчага камбіната Саюза тэатральных мастакоў БССР у Мінску з просьбаю падрыхтаваць чарговую партыю касцюмаў для нашых харавых калектываў. На заканчэнне абмяркоўвалася справа арганізацыі раённых аглядаў конкурсу „Беларуская песня'1989", фінал якога адбудзецца 4 і 5 сакавіка 1989 г. у Беластоцкай філармоніі.

Ян Максімюк

ДЛЯ АРМЕНІІ

Мы бачылі ў тэлебачанні страшную трагедыю Арменіі. На наступны дзень я сядзеў дома і падумаў: „Трэба дапамагчы людзям, у якіх няма цяпер даху над галавой. Пайду да Янкі Семенюка і разам пойдзем па вёсцы, і збярэм гэтых некалькі тысяч злотых". Пачалі мы хадзіць ад дому да дому, нікога не мінаючы, і сабралі ў маленькай вёсачцы 17 тысяч злотых, якія занеслі на пошту.

Мне 92 гады. Мой сын загінуў на фронце ў 1944 годзе. Нашу вёску Райкі спалілі да апошняй хаты, выбілі ўсю жывіну. Народ, які выжыў, застаўся ў тым, што меў на сабе. Таму мы балюча адчуваем трагедыю армян.

Рыгор Семянюк, Райкі.

Не першыя і не апошнія

Пяць гадоў таму назад, 15 лютага 1984 г. памёр у польскім Інаўроцлаве адзін з апошніх беларускіх дзеячоў у даваенны час, Язэп Александровіч (Найдзюк). У разбойны сталінізм, які па-праўдзе ўсё яшчэ канчаецца, пісаць пра такога чалавека не было найменшае магчымасці; нават паняцце беларускага патрыятызму лічылася палітычна злачынным.

Александровіч — гэта другое ягонае прозвішча, якое прыняў ён, эмігруючы пасля вайны ў Польшчу, каб не трапіць у сібірскія лагеры. Затрымаўся жыць ва Інаўроцлаве, дзе кіраваў мясцовай друкарняй і займаўся грамадскай дзейнасцю, здабываючы пашану і аўтарытэт у насельніцтва. Кавалер высокіх ордэнаў Польскай Народнай Рэспублікі.

Яго меншы брат, Чэслаў, што знаходзіцца ў амерыканскім горадзе Лос-Анджэлес, даслаў мне карту былога Ваўкавыскага павету, на якой зазначыў мясцовасць Байдаты. Адтуль Найдзюкі. Язэп, следам заходнебеларускіх юнакоў, падаўся ў Вільню, у якой пашанцавала яму стаць трамвайным кандуктарам. На яго шчасце, меў ён знакамітага дзядзьку, Фабіяна Ярэміча, гістарычную цяпер постаць, якую аднова адкрывае для сябе сённяшні чытач (як і наогул гісторыю Беларусі). Ярэміч памёр у 1958 годзе ў Калоніі пад Вільняй, вярнуўшыся з дзесяцігадовай ссылкі. Удзельнік Усебеларускага Кангрэсу ў снежні 1917 г. у Мінску, пасол у польскі Сейм на працягу трох кадэнцыяў, старшыня Беларускага пасольскага клуба, адзін з арганізатараў Беларускага сялянскага саюза; фінансаваў „Сялянскую Ніву", матэрыяльна падтрымаў заснаванне Беларускай друкарні імя Францішка Скарыны.

Сярод друкароў-скарынінцаў неўзабаве з'явіўся і малады Язэп Найдзюк, хлопец, які працаваў днямі, а вучыўся начамі. Ступіў ён у несмяротнасць, беручыся за выданне часопіса „Шлях моладзі". Пад канец польскай улады быў пакараны высылкаю ў Картуз-Бярозу, у канцлагер. Не ён адзін, а яшчэ і Альфонс Шутовіч, і Язэп Шнаркевіч, і Уладзіслаў Паўлюкоўскі, і Віктар Ярмалковіч (нядаўна памёр у Альштынскім ваяводстве). З прыходам савецкай жа ўлады, прапанавалі яму работу ў радыёстанцыі, і ён з радасцю прыняў яе, відаць, палічыўшы, што ўсенькія беды беларусаў нарэшце закончыліся... Не прадчуваў найгоршага, сусветнае вайны і акупацыі, у якую свет клінам сышоўся. Пайшоў у рэштакаве выдавецтва школьных падручнікаў (вучыць жа дзяцей неяк трэба!). Напісаў тады злашчасную „Беларусь учора і сёння", за якую органы Народнай Польшчы — аднак жа — не знайшлі падстаў для судовага абвінавачання, але ж не сталінскія, калі б застаўся ў Вільні або ў Мінску...

З Язэпам Найдзюком пазнаёміў мяне нябожчык Юрка Геніюш. У Беластоку, дзе ў тутэйшым універсітэце выкладае англійскую мову дачка Люцына Александровіч. Будучы ўжо на пенсіі, часта наведваў яе. Гэта была нагода і для мяне, каб пагаварыць з ім, паразважаць. Даведацца ад яго нечага зусім новага, пра што не прачытаеш у аніводнай кніжцы. Я настаяў на тым, каб ён, як быццам рэплікуючы той колішняй сваёй кніжцы, яшчэ раз напісаў уласны агляд беларускай гісторыі, маючы за плячыма столькі вопыту і эпох. І Язэп Найдзюк гэта зрабіў. Дарэчы, пастаянна цікавіўся ён праблемамі Беларусі, выпісваў мінскія часопісы, укамплектоўваў хатнюю бібліятэку. Адораны інстынктам інтэлігента, не мог іначай паводзіць сябе, апусціцца ў мімікрыю ды безаблічнасць. Некалі разгаварыліся мы пра кніжку Тадэуша Канвіцкага „Ройсты", у якой выдатны пісьменнік паказвае дэмаралізацыю чалавека на вайне на прыкладзе двух „акоўцаў". Гэтыя партызаны рассмакаваліся ў забіванні і пачалі яны паміж сабою бандыцкае спаборніцтва: адзін з іх паспеў застрэліць шаснаццаць беларусаў, а другі — менш, чатырнаццаць. Каб камандзір не меў прэтэнзій да іх, даказвалі яму, што тыя людзі сімпатызавалі альбо і супрацоўнічалі з камуністычным рухам супраціўлення...

Канцэнтраваўся ў сваіх аналізах, таксама, на з'яве стэрэатыпаў, якіх ні вякі, ні рэвалюцыі не згладжваюць. Адзін з іх — пагардлівыя адносіны да нашага народа, нацыі. У хрушчоўскую „адлігу" заўважыў: „Да некаторых каталіцкіх касцёлаў вярнуліся з ссылак і астрогаў польскія ксяндзы. Адпраўляюць яны набажэнствы і гавораць казанні, на жаль, па-польску. Гора нічаму іх не навучыла".

Як сказала б мая бабуля, за сваё цяжкае жыццё меў затое лёгкую смерць. Сеў ён за стол дома нешта прагледзець і раптам перастала біць яго сэрца. Можа быць, занадта перажыў нядаўняе пахаванне ў Торуні Мар'яна Пецюкевіча, беларускага адраджэнца і катаржаніна на Варкуце... Гэтак жа пераехаўшага ў Польшчу, пасля славутага Дваццатага з'езда. Горка думаць, што не знайшлося ім месца на Бацькаўшчыне. Тыя натоўпы палякаў, рабочых і інтэлігенцыі, якія праводзілі іх на вечны шлях, з'явіліся жывым сведчаннем таго, што адышлі ад нас індывідуальнасці рэдкія па сваёй таленавітасці. Пакінулі свой выразны след у здабытках братняга народа, не першыя і не апошнія гэтак з беларусаў.

Сакрат Яновіч

ТУГА ПА РАДЗІМЕ

...Яна мне бачыцца ў сне —
Старонка родная, будзь ты мне
Заўсёды мілая!
Бывала, перад аганьком
Сядзім з раднёю вечарком
Сястра і я,
Пяём, смяемся — поўнач б'ець,
Благаслаўляе.
Я помню ціхі сіні пруд,
Дзе вербы з чаратом растуць
Вакол яго;
І гусь над ім вольна ляціць,
І захад вечара гарыць
У хвалях яго...
І бачу я: непадалёка
Вясковы дом наш адзінока
У цішы стаіць,
І званіца, а на ёй,
Я чую, быццам, у цьме начной,
Як медзь гудзіць...
Калі ж ізноў убачу я
Рэчку-Нёман, лясы, палі
І над рэчкай
Сельску хатку тую, дзе я жыў...
О, будзь заўсёды, будзь сэрцу
мілы,
Мой край радзімы!

Канстанцін Чэбатаў,
Аўстралія

РАДЗІМА!

О,радзіма мая,
Свет блакітных вачэй!
Я ўсім сэрцам табе прысягаю...
Нёман-бацька бяжыць, ўсё
імкліва цячэ
У прасторы ад краю да краю.

О, радзіма мая,
Кут прывολля, цяпла!
Не зраўняць цябе з іншай
зямлёю.
Лепшай самай ты ёсць і заўсёды
была,
Будзеш вечна такой
маладою.

О, радзіма мая,
Свет блакітных вачэй!
Ты адна і другой быць
не можаш.
Майму сэрцу ты больш
і ўсё больш даражэй,
Край бацькоўскі — ты лепшы,
прыгожы.

Наталля Пранько,
БССР, Брэст

* * *

Не паліце святло
апоўначы.
Месяц ёсць,
у сетку зорак
злоўлены.
Лямпа — яркая пляма.
І святло яе — дзень.
Але лепей хай цень
ад скупога, малога
ліхтаронка на небе.
Бо ён сам.
Проста так.
І яго выключаць
няма патрэбы.

Ганна Дубоўская,
БССР, Віцебск

У ЛУБНІКАХ ПРАЧЫ ЗА ХМАРЫ ЗАКЛАДАЮЦЬ

Пры ўездзе ў Зваркі, шаша, што вядзе з Беластока ў Бельск, крута паварочвае направа. На гэтым павароце, з правага боку стаіць дарогапаказальнік: Лубнікі — 1 кіламетр. У канцы калдобістай дарогі, якая бяжыць паміж нізкіх палёў, замяняючыся вясною і восенню ў багністы праход, віднеецца невялікая вёска. Вузкая брукаваная вуліца праходзіць паміж сялянскімі сялібамі і за апошнімі хатамі змяняецца ў сцяжынку, якая вядзе да вытокаў рэчкі Чаплінянкі. Лубнікі... Паводле Міхася Кандрацюка, узялі яны сваю назву ад прафесіі колішніх яе жыхароў, якія займаліся дастаўкай лубу — ліпавай або вязавай кары. Рабілі з яе, між іншым, кашы і вілі вяроўкі, з якіх бортнікі выконвалі драбіны для ўваходу на дрэвы, дзе знаходзіліся борці.

Каб зразумець сэнс нашага фразеалагізму, неабходны паясненні. Прач — у літаратурнай мове „пранік", прылада, якой выбіваюць бялізну падчас мыцця. Карысталіся ім таксама пры выбіванні льнянога семені. А хавалі, калі быў непатрэбны, за траму, апорную бэльку, што падтрымоўвала столь у вясковай хаце.

Апрача гэтага, у Лубніках па сённяшні дзень бытуе акрэсленне — „лубніцка трэля". Найпрасцей было б сказаць, што выводзіцца гэта ад салаўіных трэляў. Тым больш, што мясцовыя жыхары акрэсліваюць гэтак жанчыну, якая многа і без сэнсу гаворыць. Маўляў, „што ты мне трэліш?". Але этымалогія гэтага зусім іншая. А менавіта акрэсленне гэтае выводзіцца ад слова „траляваць", што паводле „Тлумачальнага слоўніка беларускай мовы" значыць: „падцягваць драўніну да месца падрыхтоўкі, да дарогі ці да месца сплаву; ісці, рухацца, пракладваць дарогу; вывозіць, перавозіць штонебудзь у вялікай колькасці". І тут можам перайсці да легенды, бо якраз у „лубніцкай трэлі" і ёсць паясненне нашага фразеалагізму.

А было гэта так. Жыла ў Лубніках удава. Гаспадаркі, што пядзёю ахапіць, дзяцей многа. Што адно — то меншае і ўсе есці просяць. А тут не то, каб да вясны запасаў хапала, але ў палове зімы яны канчаліся. Часам нехта з вяскоўцаў спамог тым ці іншым, але ж не быць вечна на ласцы. Што праўда, уся вёска жыла бедна, але ў іншых сем'ях мужчыны. Пойдуць лубу надзяруць і гэтым грош прызаробяць. А ў яе дзеці не толькі што малыя, але і дочкі ўсе. І вырашыла аднойчы — чым жа я

(Працяг на стар. 4)

БІБЛІЯГРАФІЧНЫ КУТОЧАК

АЎКЦЫЁН У КЕЛЬЦАХ

Развязаўся мяшок з кніжнымі аўкцыёнамі! Чарговы — адбудзецца 15-17 лютага г.г. у палацыку Зялінскіх у Кельцах. Ніжэй друкуем цікавейшыя пазіцыі з аўкцыённага каталога:

Poz. 32 — Baltoslavica, t. 2, 1936 r. (zawiera m.in.: Stan badań nad klasyfikacją dialektów białoruskich). Cena wywoławcza 2,4 tys. zł.

Poz. 79 — Kwartalnik Historyczny, r. 10 (1986), Z. 4. (zawiera m.in.: Średniowieczne biskupstwa Kościoła wsch. na Rusi i Litwie; Z dziejów unii brzeskiej). C. w. 1,5 tys. zł.

Poz. 394 — Dyakowski B., Z puszczy Białowieskiej. Warszawa 1908. C. w 400 zł.

Poz. 745 — Akta unii Polski z Litwą 1385—1791. Kraków 1932. C. w. 6 tys. zł.

Poz. 772 — Baliński M., Lipiński T., Starożytna Polska..., W-wa 1846, tom 3 (w całości poświęcony Wlk. Ks. Litewskiemu). C. w. 8 tys. zł.

Poz. 927 — Dębiński K., Raskol i sekty Prawosławnej Cerkwi Rosyjskiej, W-wa 1910. C. w. 800 zl

Poz. 959 — Ejsmond J., Wspomnienia myśliwskie, W-wa b. r. w. C. w. 400 zl.

Poz. 1019 — Grivec F., ŚŚ. Cyryl i Metody apostołowie Słowian, Kraków 1930. C. w. 500 zł.

Poz. 1358 — Likowski E., Dzieje kościoła unickiego na Litwie i Rusi w XVIII i XIX wieku..., cz. 2, W-wa 1906. C. w. 2,4 tys. zł.

Poz. 1359 — Likowski E., Rokowania poprzedzające Unię Brzeską, Kraków 1886. C. w. 500 zł.

Poz. 1406 — Pamiętnik Mikołaja II od roku 1890 do 31 grudnia 1917, W-wa 1924. C. w. 2,6 tys. zł.

Poz. 1491 — Pietkiewicz Cz., Kultura duchowa Polesia Rzeczyckiego. Materjały etnograficzne, W-wa 1938. C. w. 1,4 tys. zł.

Poz. 1575 — Rudakow A., Kratkoje uczenije o bogosłużenii prawosławnoj cerkwi..., S. Pietierburg 1884. C. w. 500 zł.

Пісьмовыя заказы прымаюцца па адрасу:
Antykwariat, ul. Świerczewskiego 39/41, 25-025 Kielce (nr tel. 458-19).
У іх неабходна падаць' аўтара, загаловак і найвялікшую суму грошай, якую заказчык можа заплаціць за выданне.

Пятрусь Байко

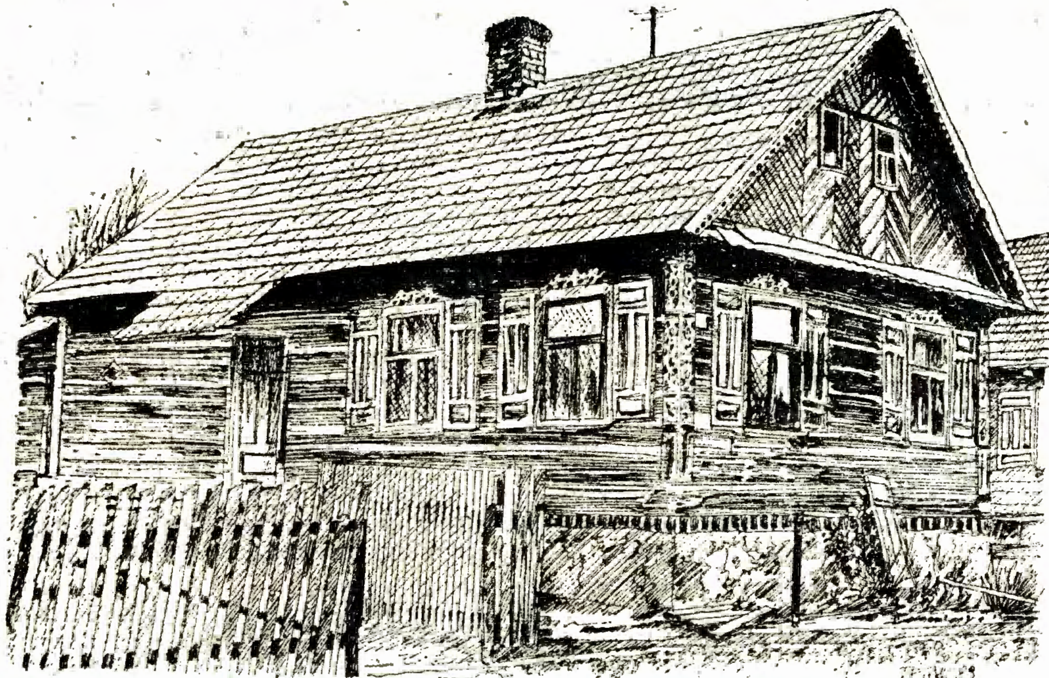
ДОМ КРЫЎДЫ

У Ялоўцы, што ў Міхалоўскай гміне, ля самай граніцы з БССР, ёсць Дом пенсіянераў. Дажываюць там старыя людзі, якім не хапіла месца ў хатах сваіх дзяцей. Яны сталі сваім дзецям непатрэбныя, як нейкі стары прадмет. Калісьці гэты „прадмет“ быў патрэбны — даў жыццё, выхоўваў, карміў, туліў да сэрца, а цяпер яго дзеці аддалі пад апеку дзяржавы.

Быў я ў Ялоўцы на трэці дзень Каляд. Хто прыехаў, а хто і не, наведаць сваіх бацькоў. У нікога я не бачыў радасці з нагоды свята, бо ці можна цешыцца ў такіх умовах: дзеці гуляюць, а бацькі...

Дом пенсіянераў, гэта дом вялікай крыўды. Дом людзей, якіх дзеці проста здалі ў камеру хавання.

Дзядзька Захар

Хата ў Цялушках гм. Нараў. Мал. У. Петрука.

(Працяг са стар. 3)

ЖЫЛА-БЫЛА ЛЕГЕНДА

горшая! Надзерла вязавай кары, звязала ў дзве аграмадныя вязкі і пачала развважаць.

— У Заблудаў бліжэй. Але прадаць заблудаўскім яўрэям, куды, пэўна, многія луб носяць, дык, мабыць, і танна дадуць. Пайду ў Беласток. Горад большы, больш і патрабуе.

Кіруючыся логікай, узваліла на плечы вязкі і, калі толькі за поўнач перакінула, пайшла ў напрамку Беластока. Яўрэй — чалавек інтарэсу, купляе ўсё, на чым можна зарабіць. Памацаў кару, панюхаў, у пальцах пацёр і кажа: столькі і столькі дам.

— Столькі і столькі то ў Заблудаве плацяць, — кажа ўдавіца.

— Ну, нясі ў Заблудаў.

— То навошта ж я амаль з-пад Заблудава ў Беласток тралявала?

— А адкуль ты тралявала? — хітра пытае купец.

— Аж з Лубнік, — адказвае.

— Ну, а дзе тыя Лубнікі? — дапытваецца.

— Там вунь, за Пратасамі, сярод балот, там, дзе зямля з небам сыходзіцца. А хмары так нізка, што проста прачы за іх, нібы за траму, закладаць можна.

Яўрэй распытаў пра ўсё, што і як, ды расплаціўся. Удавіца дамоў з грашыма вярнулася. Калі ж вяскоўцы пайшлі луб дзерці, убачылі аголеныя пні вязаў ды ліп. Накінуліся на ўдавіцу:

—У Беласток тралявацъ узду-мала і растралявала наш луб.

Адгэтуль і павёўся фразеалагізм: „У Лубніках прачы за хмары закладаюць“ ды акрэсленне „лубніцкая трэля“ — у значэнні гаварыць многа і без патрэбы.

Міхась Шаховіч

МОРА ЖЫВЕ!

Заехаў я ў беларускую вёску Мора, што ў Чыжоўскай гміне (на табліцы: „Можэ“?!)

Вёска прыгожая. Засталося яшчэ 60 гаспадароў. „Зямля тут добрая, маладыя не ўцякаюць у горад, як у іншых вёсках“, — кажа солтыс Алёша Філіманюк. Іван Сурэль, старшыня гуртка ЗМВ (Саюз вясковай моладзі) і ЛЗС (народныя спартыўныя калектывы) не скажа, што няма каму іграць у футбол. Маладыя спартсмены іграюць вельмі добра, заваявалі першае месца ў сваёй групе, увайшлі ў клас „Б“, У карыстанне членам ЛЗС аддалі будынак даўняй школы.

У камандзе пажарнікаў таксама шмат маладых, якія ў кожную хвіліну гатовы быць пры пажары. На жаль, няма ў іх свайго самахода, але і так даюць сабе рады.

Ёсць маладыя людзі, бурліць маладое жыццё. І жыхары Мора заўсёды ўспамінаюць: „Ад нас выйшлі такія людзі, як Зося Сачко і Віктар Швед“.

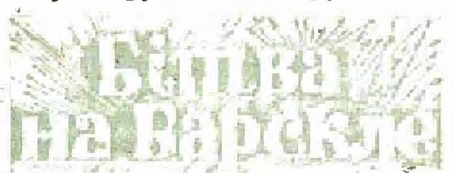
Вёска Мора жыве!

Андрэй Гаўрылюк

ШЛЯХАМ ГАДОЎ

Дагэтуль мы асноўную ўвагу звярталі на змаганне Старабеларускай дзяржавы з яе паўночнымі і заходнімі суседзямі — ордэнамі крыжаносцаў і мечаносцаў, час ад часу закраналі сутычкі з Мазоўшам ці Малапольшчай і яшчэ радзей згадвалі пра войны з княствамі Паўночнай Русі: Маскоўскім, Разанскім ці Ноўгарадам Вялікім. І зусім, або амаль зусім, не займаліся справамі яе паўднёвых і ўсходніх граніц, а іх значэнне было зусім не меншае, забеспячэнне далёка не лягчэйшае ды і суседзі яшчэ болей небяспечныя.

Неабходна сабе ўсведамляць, што напады спачатку палавецкіх, затым, на змену ім, нашэсці татарскіх ордаў на паўднёва-ўсходнія беларускія землі былі не меней разбуральныя і знішчальныя, як атакі крыжакоў на заходнія ці паўночныя рэгіёны Беларусі. Татары яшчэ болей прагавіта рабавалі ўсё, што толькі змаглі вывезці, згарталі ў палон усю моладзь на продаж на торгах азіяцкіх гарадоў і чарнаморскіх партоў, пакідалі пасля сябе папялішчы ды труп'ё. Пад татарскай пагрозай былі не толькі Севершчына, Смаленшчына, Случчына ці Тураўшчына, але як ужо згадвалася ў ранейшых адрэзках „Шляхам гадоў“, татары з удзелам падлеглых ім галіцка-валынскіх князёў урываліся на Берасцейшчыну, Дарагічыншчыну, Гарадзеншчыну, а нават на Наваградчыну і ўчынялі там неймаверныя зніштажэнні. Выбівалі іх адтуль дружыны беларускіх во-

яў на чале з Міндоўгам і Гедымінам, з мясцовымі ўдзельнымі князямі, але па-сапраўднаму татарскім ханам адбіў ахвоту нападаць на землі Вялікага княства Літоўскага вялікі і званнем і подзвігамі князь-гаспадар Альгерд-Аляксей. Ён з юнацтва, яшчэ пад вокам і рукою свайго знакамітага бацькі Гедыміна, „спецыялізаваўся“ ў змаганні з татарамі, а з 1351 года і амаль да самае смерці (1377) вёў супраць іх безупынную і пераможную вайну.

У 1363 г, над рэчкай Сінія Воды (на поўдні сённяшняй Украінскай ССР) ён ушчэнт разграміў не толькі незлічоныя войскі Залатой арды, але і арміі аж трох залежных ад яе саюзнікаў. У выніку за болей як 25-гадовае змаганне князь Альгерд-Аляксей на чале беларускіх дружынаў вызваліў з татарскае няволі ўсходнюю ўскраіну беларускіх зямель (м.ін. Севершчыну) і амаль усю тэрыторыю сённяшняй Украіны, дайшоў да Чорнага і Азоўскага мораў, устанавіў граніцы Вялікага княства Літоўскага на паўднёвым усходзе па рацэ Доне, а на паўднёвым захадзе — па Днястры.

Аднак у канцы XIV ст., калі Вялікае княства Літоўскае акунулася ва ўнутрыдзяржаўнай калатні з надта ж актыўным удзелам крыжацкага Ордэна, Польскага Каралеўства і Вялікага княства Маскоўскага, татары зноў пачалі пагражаць паўднёва-ўсходнім ускраінам Вялікага княства Літоўскага. Нельга ж забываць, што ў помсце за паражэнне на Куліковым полі (1380) татары ў 1382 г. зраўнялі з зямлёю Маскву, абрабавалі ўсё Маскоўскае княства і суседнія землі і прымусілі яго плаціць цяжкую даніну яшчэ на працягу 100 год, бо аж да 1480 г. Маскоўскае княства не адважылася

ХРЫСЬЦІЯНСКІЯ НАВІНЫ

RADIO VATICANA
Ufficio Propaganda
00120 CITTÀ DEL VATICANO

БЕЛАРУСКІ ІНФАРМАТАР

Ад верасня 1988 года ў Ватыкане пачаў выходзіць беларускі часопіс рэлігійна-грамадскага характару „Хрысціянскія Навіны". Часопіс рэдагуе і выдае беларуская секцыя Ватыканскага радыё. Бюлетэнь (усяго некалькі старонак) зяўляецца штомесячным інфарматарам беларускай праграмы.

У першым нумары выдаўцы пісалі: „Наш голас ідзе ў эфір ужо ад 38 гадоў. Аднак накіраваны ён на Бацькаўшчыну і, разумеецца, не даходзіць у Амерыку ці ў Аўстралію. Якраз дзеля паінфармавання тых, хто не можа слухаць нас па радыё, з'явілася задума выпускаць нешта накшталт інфармацыйных лістовак. (...) Галоўнаю мэтаю нашае выдавецкае дзейнасці будзе кароткі пераказ таго, пра што гаварылася і чым жыла беларуская праграма ў папярэднім месяцы. Будзем пісаць таксама пра важнейшыя падзеі з жыцця папы і царквы. Знойдзецца ў нашым бюлетэні месца і на даўжэйшы, болей агульны артыкул гістарычнага або грамадскага напрамку".

Часопіс можна падзяліць на тры часткі. Асноўныя — гэта рубрыкі: „Дзейнасць Свяцейшага Айца" ды „Гутаркі і весткі". Першая рубрыка дакладна інфармуе пра дзейнасць папы на працягу мінулага месяца. Затым у рубрыцы „Гутаркі і весткі" пералічаны сталыя гутаркі беларускай праграмы, а таксама весткі з рэлігійнага і палітычнага жыцця на Беларусі і ў свеце.

Іншая, не менш важная частка „Хрысціянскіх Навін" гэта даўжэйшыя артыкулы, прысвечаныя гадавінам, аб якіх гаварылася па радыё.

3-га верасня 1988 г. прыпадалі дзесятыя ўгодкі смерці прэлата Пётра Татарыновіча, заснавальніка і шматгадовага кіраўніка беларускай праграмы, перакладчыка на беларускую мову класікаў сусветнай літаратуры і рэлігійных тэкстаў, выдаўца часопіса „Зьніч". Пра а. Татарыновіча ў некалькіх нумарах „Хрысціянскіх Навін" быў змешчаны біяграфічны нарыс аўтарства д-ра Віктара Сянкевіча з Іспаніі. У бюлетэні пісалася пра 10-годдзе пантыфікату Яна Паўла II, 30-тую гадавіну святарства а. Аляксандра Надсона — апостальскага візітатара для беларусаў-католікаў па-за Беларуссю, ды пра 1000-годдзе Хрышчэння Кіеўскай Русі.

У бюлетэні змяшчаюцца артыкулы на актуальныя і гістарычныя тэмы. У першым нумары „Хрысціянскіх Навін" надрукаваны кароткі нарыс пра гісторыю Ватыканскага радыё, у другім — рэпартаж з адкрыцця помніка на магіле Алеся Гаруна ў Кракаве (24.09.1988 г.), у чацвертым — рэпартаж з высвячэння беларускага крыжа ў Канадзе (5.09.1988 г.). Рэдактары бюлетэня змяшчаюць таксама малавядомыя вершы беларускіх паэтаў.

Часопіс своеасаблівы і непаўторны сваім зместам. Хаця накіраваны ён перад усім да беларусаў-эмігрантаў, тым не менш цікавы і для нас. Таму ініцыятыву яго выдаўцоў, асабліва адказнага за яго рэдактара Янкі Мойсіка, дарэчы, нашага земляка з Беласточчыны, трэба толькі прывітаць.

Ю. Ляшчынскі

выступаць супраць татараў: пакорліва падпарадкоўвалася ім.

І няма чаго дзівавацца Вітаўту, які не спускаў вока і не адхіляў вуха ад усяго, што дзеялася ў Залатой ардзе. А ў ёй выразна наспявала небяспека Вялікаму княству Літоўскаму. Калі раней там не спынялася ўнутраная разня і за гады 1357-80 змянілася аж 25 ханаў і кожны з іх гінуў пад нажом свайго наступніка, тады не было чаго баяцца Залатой арды. Аднак за 15-гадовае панаванне там хана Тахтамыша арда непамерна ўзмоцнілася і, калі ў 1395 г. яе падпарадкаваў сваёй уладзе легендарны Тамерлан, выгнаўшы Тахтамыша і паставіўшы сваім намеснікам хана Цімур-Кутлуя, тады не толькі над Вялікім княствам Літоўскім, але над усёй Еўропай навісла пагроза новага нашэсця стэпоўцаў, як у 1237-41 гадах, і то яшчэ большая, бо ва ўладанні Тамерлана, апрача Залатой арды, апынуліся Харэзм, Афганістан, Іран, Ірак, Закаўказзе і іншыя ўсходнія краіны, гэта былі сотні тысяч ахопленых ідэямі іслама ваяўнікоў!

Хану Тахтамышу з невялікай колькасцю вояў удалося ўцячы ў Вялікае княства Літоўскае, і Вітаўт як дальнавідны палітык спрабаваў выкарыстаць тое ў стварэнні „буфернай" татарскай дзяржавы як заслоны ад Тамерлана. У 1397 г. ён дапамог Тахтамышу скарыць татарскае насельніцтва Крыма і ўмацавацца ў надчарнаморскіх крэпасцях, а у наступным годзе — над Азоўскім морам. У міжчасе Кейстутавіч звярнуўся з заклікам да еўрапейскіх краін наконт вайсковай дапамогі. Перш за ўсё намагаўся схіліць да ўдзелу ў супрацьтатарскай кааліцыі Маскоўскае княства, але тое, маючы ў памяці татарскую расправу над ім у 1382 г., ухілілася ад дапамогі свайму нядаўняму заядламу ворагу Тахтамышу. Затое з дапамогай, хоць і не надта вялікай, прыйшлі палякі, немцы,

(Працяг на стар. 6)

САКРАТ ЯНОВІЧ
У БЕЛАРУСКАЙ КАНАДЗЕ І ДАЛЕЙ

(14)

Абсталяваліся ў Рамукоў. У іх архіваліях можна рэканструяваць усё тое беларускае, што рэалізавалася на захад ад Кліўленда. На відэазапісе — паўтор тэлеперадачы пра Беларусь. Яе рэдактар — Том Гобі, г.зн. Габінскі, польскі род якіх з-пад Сувалкаў. — Народная творчасць, гісторыя, сталіца; з журналісцкім смакам, без невуцкіх каментарыяў. Вядома, з рэкламнымі ўстаўкамі, дзякуючы якім аплацілася эмісія. Спадарыня Вера выкладвае перада мною старонку Business з даволі элітарнага Chicago Sun-Times ад 26 красавіка, з ілюстрацыяй Byelorussian Automobile Plant; бачу на ёй інтэрасмэнаў, якія, задраўшы бароды, прыцэньваюцца да мінскага гіганта на колах у рост двухметровага бамбізы. Мой зрок перaскоквае на Chicago Tribune ад 9 верасня, у якой панарамная фатаграфія: кардынал Глемп, прымас Польшчы, у Наваградку, у акружэнні радасных людзей „польскай веры" ў савецкай рэспубліцы. Тут, зразумела, падхопліваюць усякі матыў з палякамі. З прыхільнасцю і з непрыхільнасцю, у залежнасці ад агульнагрaмадскай атмасферы. Напрыклад, нашумелі пра кашмар з паліцыянтамі-палякападобнікамі са службы дарожнага руху, якія прымушалі даваць ім хабары па śniadanko. Думаеце, пакаралі? Папераводзілі ў далёкія раёны; паліцыя не прызвычаена быць вінаватай.

У Мастацкім інстытуце — вітражы Марка Шагала „Амерыканскія вокны". Затым: „Белае распяцце" (рэвалюцыя) і „Яўрэй у малітве" (самога сябе намаляваў). Нахадзіліся-натапталіся спадарства Рамукі, пакуль дабіліся ўрэшце, так сказаць, беларускасці для гэтага геніяльнага віцебскага мастака. Адміністратары павесілі навюткія інфармацыйныя таблічкі: — Byelorussian, 1887-1985. Дзеля адпачынку ад уражанняў — у дом губернатара Ілінойс (чарговая архітэктурная цацка). Цыліндрычнай формы, увесь у святле ад шкляных сценаў; заходзіць сюды, бы ў сквер, — зелень, вадаспадзік, прастора, лаўкі, утульнасць; пакоі ўраднікаў па антрэсольнай спіралі, па-акварыўму празрыстыя. Кожны можа паглядзець, як увіхаецца ўлада, на якую плаціць падаткі. Бясшумна снуюдаюць ліфты; у адзін з іх увайшоў і я, уціснуўшы кнопку высокаснага паверху — „пакантраляваць імперыялістаў"...

Інтэрв'ю ў радыёхвалі „Нёман": пісьменнік заўсёды піша, нават тады, калі абедае або спіць; пра літаратурныя планы несур'ёзна казаць — гэта ж не выпуск прамысловай прадукцыі; ад сёння Амерыка будзе прысутнай у маёй душы, у творчых памкненнях; народ так доўга існуе, як доўга будуць у яго паэты; пішу кніжку пра беларускі лёс, на заказ варшаўскага выдавецтва „Іскры"... Ганарымся Лёнікам Тарасэвічам з Валілаў і хорам „Васілёчкі" з Бельска, аб'яднаннем „Белавежа" і калектывам „Дубіны", драматычным гуртком у Паўлах і паэтэсай Надзеяй Артымовіч, ветэраннай „Нівай" і маладзёжнымі „Сустрэчамі", Беларускім грамадска-культурным таварыствам і Беларускім абяднаннем студэнтаў, „Зоркай" і навучаннем беларускай мовы ў школах, дабраахвотным! — Дванаццаць пятага верасня, а дзевятнаццатай гадзіне. Акурат сцябаў я з землячкамі на зарobках звераабойную Dimitri vodka ў партарыканскім квартале чарнаты, зладзеяў ды прастытутак, пад акампанемент ухвалы альбо і не (паасобных маіх выказванняў, якімі дыхцеў радыёпрыёмнічак на падваконніку); на двары паліла гарачку кубінская гітара ды іспанская гаварнеча. Раптам загаласіў побач мяне тэлефон. — Łączę Siemiatycze. — Слухаю, Чыкага. — Czy jest mój mąż? — Калі ласка, каго вам трэба? — To chyba nie Ameryka... Po rusku gada!

Калі падыходзіла к канцу астранамічнае лета, прыўбліваў бульвар над Мічыганам, Паўночная прыстань, яхт-клуб і мыс Navy Pier, дзе экспанаваў свае палотны наш Лёнік, Artist Byelorussian from Poland. Навіна даганяе навіну: у друку паведамляюць пра адстаўку ўрада Збігнева Мэснэра і выходжанне на палітычную сцэну зноў „Салідарнасці". Польская Народная Рэспубліка ў фазе нікім не прадбачанай: кааліцыя камуністаў, хрысціян, апазіцыі. Звычны фінал працяглай аднапартыйнай рацыі. — У сераду звалаклісі з пасцелі ў паўпрытомную рань, да праграмы „Добры дзень, Амерыка!" на сёмым канале. Вытрашчыліся і развеселі вушы, што скажа Вольга Корбут з Гродні, унікальная гімнастка і алімпійская „залатая" чэмпіёнка; апланавала адчыніць у Нью-Йорку сваю спорт-школу (перакладчыкам яе... Данчык, па запрашэнні якога і прыехала яна з мужам?).

Аднойчы пасля вайны з'ехаў у наш прыход „выгнаннік бясхлебіцы" з жонкаю, абое ўжо тоўстацелыя ды па-панску напахнёныя. Закупілі абедню, за родзічаў. Наняў ён брычку — у Александроўскі палетак, на роднае поле. Плакаў на ім і звар'яцела танцаваў... Але не гэта засела ў народнай памяці. Менавіта ад іхнай бытнасці — пузацейшы мужчыніска ў Крынках меў гарантаваную мянушку „амерыканец".

(Працяг будзе)

НАША ПОШТА

Добры дзень, паважаная рэдакцыя!

Рады вам паведаміць, што сёлета ў Светлагорск на Гомельшчыне будзе прыходзіць восем (летась ніводнага не было) пасобнікаў тыднёвіка „Ніва“. Сярод вашых чытачоў і я. Мне 36 гадоў, я настаўнік рускай мовы і літаратуры, працую ў райана інспектарам школ. Пра вашу газету чуў і раней, а таксама меў звесткі аб дзейнасці БГКТ, у асноўным са штотыднёвіка „Літаратура і Мастацтва“. Калі ж у рэспубліканскім друку з'явілася інфармацыя аб пашырэнні падпіскі на „Ніву“ ў БССР, з задавальненнем стаў вашым чытачом. Наогул трэба сказаць, што ў нас расце цікавасць да беларускай мовы, культуры (мяркую па сваім горадзе). Напрыклад, імгненна разыйшлася ў кнігарнях кніжка з серыі „Замежны дэтэктыў“ на беларускай мове з творамі А. Крысці, Ж. Сімянона — дарэчы, пераклады зроблены з мовы арыгінала. А ўчора была чарга (чарга, за якую не сорамна) на кніжку „Беларускія народныя казкі“, выдадзеную даволі вялікім тыражом, 90 тыс. экземпляраў, выданне прыгожа афармлена, намастацку, з густам. Прыемна назіраць такія праявы, па-сапраўднаму, адраджэнскія. (...)

І яшчэ вось што. Сапраўды, як піша адзін з вашых чытачоў, „Ніва“ — гэта цэлы свет, незнаёмы, надзвычай цікавы і прывабны. Асабліва ўражвае мова, наша, беларуская. Дзякуючы газеце ўспомніў знаёмыя з дзяцінства, але, на жаль, забытыя словы „налета“, менавіта „налета“, а не так, як пішуць груваства ў нас „на наступны год“, потым „даў дождж“, іменна „даў“ — так гавораць у нашай вёсцы Лесец на Гомельшчыне.

Упэўнены, што знаёмства з „Нівай“ будзе і надалей вельмі прыемным.

З павагаю і пажаданнем поспехаў на ніве беларускай культуры

Уладзімір Еўстратоўскі,
Светлагорск

Ад рэдакцыі: Вашу просьбу ў справе кнігаабмену накіравалі мы ў ГП БГКТ, адкуль чакайце адказу.

*

Нашы сябры **Э. Шчасновіч, Б. Рудкоўскін, Аўрора, М. Лук'янюк, В. Семянюк.** Вашыя карэспандэнцыі наконт паставы М. Панфілюка друкаваць не будзем. Быць карэспандэнтам таго ці іншага часопіса гэта асабістая і добраахвотная справа. Нельга асуджаць кагосьці з-за таго, што перастаў быць карэспандэнтам „Нівы“. А спосаб развітання карэспандэнта з рэдакцыяй сведчыць толькі аб узроўні яго асабістай культуры.

ЭКЗАМЕН ПА СТАЛАСЦІ — ХТО ЯГО ЗДАЎ?

(Працяг са стар. 1)

змушае так востра змагацца за нашы супольныя надзённыя справы, займаць такія грамадзянска заангажаваныя паставы, нават абурыліся: „Ніхто ж за нас гэтага не зробіць!“ — сказалі.

Поўная эмоцый музыка, зліццё выканаўцаў з інструментамі, экспрэсія пакідае несамавітае ўражанне, падпарадкоўвае гледача, уводзіць яго ў адпаведны настрой. Апрача моцных палітычных, трыбунных заклікаў, ёсць у калектыву і чароўныя лірычныя песні, і вясёлыя сучасныя. А ўсё ў моцных маладзёжных рытмах на добрым, прафесіянальным узроўні.

І рок-гурт, і гродзенскія маладзёжныя ўлады зрабілі ўсё магчымае, каб прывезці ў Польшчу як найлепшы калектыў. І вялікае дзякуй ім за гэта. А вось пра нашыя адносіны да гасцей не магу сказаць добрага слова. Студэнцкія арганізацыі, на запрашэнне якіх прыехалі гэтыя сімпатычныя госці, аднесліся безадказна, калі не сказаць — проста скандальна. Апрача забеспячэння калектыву начлегам і харчаваннем, хлопцы не атрымалі ніякай апекі. Самай, як здаецца, вялікай памылкай было не прадстаўленне ім уласнага сродка транспарту. На канцэрты ў Варшаву і Гайнаўку трэба было дабірацца з інструментамі грамадскім транспартам. У Варшаву іх не толькі ніхто не суправаджаў, але нават ніхто не сустрэў на вакзале. Хлопцы самі, неяк дапытаўшыся пра эканамічны інстытут у людзей на вуліцы, трапілі ў нейкі студэнцкі клуб, гралі там, але так да канца і не былі перакананы, ці трапілі туды, дзе іх чакалі. Понач вярталіся ў забітым людзьмі поездзе ў Беласток (гэта ж была ноч з пятніцы на суботу). А праз некалькі гадзін, таксама нікога з арганізатараў не сустрэўшы, пачалі думаць, як даехаць на канцэрт у Гайнаўку. У касе білетаў на аўтобус не аказалася. І ўсё паказвала на тое, што артысты на канцэрт не даедуць. У гэтай невясёлай сітуацыі сустрэў іх неспадзявана (і добра, што пазнаў) Янка Максімюк, сакратар Беларускага таварыства, які таксама ехаў на гэты канцэрт. Пры дапамозе яго і дзяжурнага інспектара вакзала, хлопцам удалося ўлезці ў аўтобус. І толькі ў Гайнаўцы на вакзале, калі вясёлы таксіст прывітаў іх шырокай усмешкай і радасным „А-а! Беларусы? Сядайце, завязу!“ — па-беларуску, у іх на душы зрабілася весялей. Але ненадоўга. На месцы, у клубе, аказалася, што апаратуру няма ўжо калі дастроіць, а настройвацца яна неяк упарта не хацела. Хоць былі нейкія спецыялісты ад апаратуры з Беластока, нічога добрага з гэтага не вынікла.. Можна было толькі спачуваць артыстам, з якой цяжкасцю ім удавалася ўтрымліваць музычны рытм, як цяжка было вакалісту перакрыкваць выючыя без ладу і складу мікрафоны. Прыкра і сорамна за нашых арганізатараў, за безад-

Мікалай Логінаў — другая гітара, Іван Маркаў — музычны кіраўнік і вядучая гітара, і вакаліст Ігар Варашкевіч.

(Працяг са стар. 5)

валахі (румыны і албанцы), жмудзіны, крымскія і прыазоўскія татары і нават немалы атрад крыжакоў. Вядома, аснову гэтай аграмаднай арміі складалі воі з беларускіх і ўкраінскіх зямель.

Розныя непрыхільныя нам гісторыкі і публіцысты закідаюць князю Вітаўту імкненне вярнуць. Тахтамышу ўладу над Залатой ардой, каб той заплаціў яму „ярлыком“ (ханскім паўнамоцтвам) на панаванне над Масквою. Закід беспадстаўны, бо тады ў Маскве панаваў **адзіны** Вітаўтаў зяць князь Васілій Дзмітрыевіч са сваёй жонкай Софіяй, **адзінай** дачкой Вітаўта, і жылі яны з бацькам і цесцем у ідэальнай згодзе. Затым дакараюць Вітаўта ў залішняй самаўпэўненасці ды напышлівасці тады, калі татары перад бітвай, быццам бы, хацелі прызнаць сябе падданымі вялікага князя літоўскага і з мірам адысці ў свае стэпы. Гэта смешна нават, бо Вітаўт быў занадта добрым палітыкам, каб не выкарыстаць такую магчымасць, калі б яна, вядома, была. Проста гэтыя небыліцы пісалі і пішуць тыя, каму калола вока мудрасць Вітаўта і ўзрастаючая моц Старабеларускай дзяржавы. Справы выглядалі зусім інакш. Перад абліччам небяспекі ў паход паспяшаліся ўсе, нават тыя князі, якіх Вітаўт нядаўна пазбавіў іхніх удзелаў (Свідрыгайла, Дзмітрый-Карыбут і іншыя), і ўсе адкінулі асабістыя крыўды ды згодна рушылі супраць найстрашнейшага ворага Айчыны — стэпоўцаў.

Вітаўт спяшаўся выкарыстаць спрыяльную нагоду: ужо другі год Тамерлан паграз у вайне з Індыяй і не мог дапамагчы хану Залатой арды. На пачатку жніўня 1399 г. аб'яднаная армія на чале з Вітаўтам рушыла з Кіева ў напрамку Цімуравай сталіцы, Сарая на рацэ Волзе (паблізу сённяшняга Валгаграда). Аднак татары таксама не драмалі: свае вайсковыя сілы яны падзялілі на дзве часткі, адну ўзначаліў старэнькі, але вопытны ў ваеннай справе хан Эдыгей, а другую — малады і парывісты хан Цімур-Кутлуй. Бітву павінны былі пачаць Эдыгеевы войскі, а Цімуравы — ударыць у разгар бою. Эдыгей запыніў Вітаўтаву армію на рацэ Варскле (сённяшняя Палтаўшчына). Далей жа аддайма слова аўтару „Хронікі літоўскай і жамойцкай“, які некалькімі стагоддзямі жыў бліжэй тых падзей, і карыстаўся такімі крыніцамі, якія да нашых часоў не захаваліся.

І калі Вітаўт са сваёй арміяй „прыйшоў на Варсклу, неспадзявана ўбачылі, — чытаем у „Хроніцы“, — што на палях сценамі стаяць татарскія войскі хана Эдыгея, палкаводца войск Цімур-Кутлуевых. Жах пранізаў косці Вітаўтавых дружынаў. (Вітаўт) зараз жа паслаў Спытка, ваяводу кракаўскага, да татараў на перамовы аб міры, на што татары адразу згадзіліся. Але ж нашых рускіх панят (ахапіла) ахвота да бітвы. Лаялі (яны) старых, мовячы: „Мы хочам біцца, а не мірыцца! Біцца мы прыйшлі, біцца!“ Намерваліся ўсіх татараў праглынуць. Трымаючы ў руках аголеныя шаблі, крычалі: „Біцца!“ Вітаўт жа да іх весела прамовіў: „Бачу вашай рыцарскасці доблесці, і да бою адвагу, і сэрца моцнае — толькі належна мужнасць сваю пакажыце, а я вас не пакрыўджу“. Тое і яшчэ болей казаў ім, і яны рынуліся з вялікім крыкам. Раздаліся галасы баявых труб, грымнулі бубны, заіржалі коні. „Аллах! Аллах!“ — закрычалі татары, а нашы хрысціяне і літва, шаблямі ды стральбою рушнічнаю б'ючы па іх, клічуць: „Дапамажы, Госпадзі!“ А тут татары з лукаў безупынку страляюць. Князь Дзмітрый-Карыбут са сваімі пасярод татараў ўскочыў і там сёкся доўга, з коней татарскіх вояў валячы, пакуль яго вялікі натоўп конымі

Перкусіст і аўтар тэкстаў Сяргей Кныш.

казных студэнтаў, за непаладкі і непаразуменні, якія напаткалі нашых гасцей. Дзе ж падзелася гэтак шырока хваленая „польская гасціннасць“? Ці ўжо стала нямоднай і аджыла сваё ў нашым сучасным грамадстве маладых? Хацелася б верыць, што адказныя студэнты знойдуць вінаватых гэтага скандалу і зробяць адпаведныя вывады. Пасля ўсяго ўбачанага мною і перажытага ў сувязі з прыездам „Бонды“, я лічу патрэбным задаць сабе і чытачам пытанне: ці шумлівыя нашы студэнты дараслі да сур'ёзных міжнародных кантактаў?

Яніна Чэрпякевіч
Фота аўтара

Размовы ад народным

ПАКЛАНЮСЯ УСЯМУ СВЕТУ

(пахавальныя абрады)

Сёння апішам пахавальныя абрады ў вёсцы Рыбалы.

Ліда Мартынюк: Фалькларысты кажуць, што нашыя продкі хавалі памерлых трыма рознымі спосабамі: спускалі ў чаўне на ваду, палілі і закопвалі ў зямлю. У вёсцы Рыбалы людзі не памятаюць іншага спосабу пахавання, як закопванне ў зямлю.

Перад смерцю чалавек павінен выспавядацца. Даюць яму ў руку запаленую грамніцу. Гасяць яе, калі бацюшка выходзіць з хаты. Калі дым пойдзе за бацюшкам у бок дзвярэй, то хворы памрэ, а калі застанецца ў хаце, хворы выжыве. Чалавек, які адчувае, што набліжаецца канец яго жыцця, наогул сам просіць даць яму свечку ў рукі. Калі не можа гаварыць ужо, а сям'я бачыць, што хвораму цяжка, нехта з сям'і дае яму свечку ў рукі.

Паўсюдна сярод беларусаў пануе звычай, што нябожчыка мыюць і апранаюць ва ўсё новае. Калі паміpала маладая дзяўчына, яе апраналі, як на шлюб. У рукі нябожчыку даецца святы абразок і крыжык на шыю. Гэты абрад называецца „нараджанне пакойніка“. Нехта з сям'і або з суседзяў — мужчына — ідзе ў царкву па крыж і харугві, а царкоўны стараста б'е ў званы. Харугві ставяцца перад хатай, а крыж ля нябожчыка. Памёршы ляжыць у труне пару дзён. Суседзі і сям'я прыходзяць з ім развітацца. Ноччу сабраныя спяваюць жалобныя песні і чытаюць „Псалтыр“. Вось адна з песень.

Кажут люді, што я умру,
А я хочу жыті.
Кольki жыўшы на сём светі,
То трэба ўміраті.

Зостанеццяˑ срэбро, злото,
Дорогіе шаты.
Трудно мне іх із собою
На той світ забраті.

І хотіеў бы я забраті,
Но там того нэ трэба.
Штыры дошкі, сажэнь зэмлі
І спасення з нііеба.

Як ударат во все звоны
О смэртной годіне —
Поклонюсе ўсёму світу,
Усёй своёй родіне.

Заканчэнне песні накіравана да чалавека жывога.

Помэтай жэ, чоловіечэ,
Так вэліку страту,
Бо і як хто тут заслужыт,
Такую там возьме заплату.

Бывае, што людзі прыходзяць да нябожчыка і просяць яго прабачыць ім крыўды, якія яму зрабілі калісь. Праз цэлую ноч мусіць хоць адна асоба сядзець пры памершым. Нельга пакідаць памершага аднаго.

Людзі вераць у моц, якую мае памерршы на жывых. І так: 1. Калі хто баіцца нябожчыка, павінен, уваходзячы ў яго хату, дзе ён ляжыць, глянуць найперш на яго ногі, а не на галаву, або зайсці найперш на кухню і глянуць у комін і толькі пасля гэтага можа ўвайсці ў пакой, дзе ляжыць нябожчык. 2. Калі хто мае бародаўку, то павінен падыйсці да нябожчыка, узяць яго палец, дакрануцца і прыціснуць ім бародаўку, тады яна перастане расці і ўвогуле згіне. 3. Калі ў дзіцці расце горб, то трэба рукой нябожчыка дакрануцца да яго і ён перастане расці.

Ногі нябожчыка, калі ён ляжыць у хаце на лаве, звязваюць шнурком, каб роўна ляжалі. Калі ўкладаюць нябожчыка ў труну, развязваюць ногі, але шнурок той мае чарадзейную моц: калі тым шнурком звязаць рукі маладых, то яны ў хуткім часе „звяжуцца“ шлюбам, калі ў каго ў судзе нейкая справа, то тым шнурком трэба дакрануцца да асобы варожай (сварлівай), тады яна не зможа гаварыць.

Вернемся да нябожчыка, які ляжыць „на покуті“. Сям'я і блізкія аплакваюць яго: „Прыдэ вэсна і зазулька прылетит і соловейко прылетіт, я і зазуленьку дождy, а тэбэ, мой міленькі, вжэ жэ нэ дождy“.

Калі чалавек памрэ ў брыдкую, дажджлівую пагоду, тады гаворыцца, што нябожчык шкадуе гэтага свету, сваёй сям'і і гаспадаркі. Жонка гаворыць тады: „На кого ты покінуў малые діеті, хто іх будэ годоваті, мое сіроты. Дошчык падае, то ты так плачэш по іх“. На вывад памершага прыходзяць сваякі, суседзі, знаёмыя і адводзяць яго ў царкву, дзе адбываецца паніхіда. Калі памрэ дзіцятка, яго нясуць маладыя дзяўчаты на вышываных ручніках. З усіх хатаў выходзяць людзі, каб развітацца з памершым. Сярод жыхароў пануе перакананне, што калі насупраць пахавання едзе фурманка, то ў хуткім часе ў вёсцы нехта іншы памрэ.

У царкве труну ставяць пасярэдзіне, а навокал становіцца сям'я. Пачынаецца апошняе развітанне з памёршым. Усе падыходзяць, цалуюць святы абразок, які нябожчык трымае ў руках. Сваякі цалуюць нябожчыка ў лоб, рукі, шчокі. Труну закрываюць і забіваюць цвікамі. Выносяць на могільнік і спускаюць у яму. Бацюшка моліцца і гаворыць пропаведзь. Пра памёршага

(Працяг на стар. 11)

абскочыў. Крык і гуд б'ючыхся адусюль, быццам марскія хвалі ад ветру, узбураюцца; свішчуць па полі кулі і стрэлы, як дождж, як рой пчаліны з абодвух бакоў налятаюць, гудуць; шаблі і мячы грымяць, панцыры трашчаць пад коп'ямі. І агарнулі нашых татары, і слабець пачалі нашы ад іхняга мноства. (...) А татары б'юць, сякуць, хоць і саміх некалькі дзесяткаў тысяч палягло. Вось так татары і пабілі наша войска, расцярушылі. Мала дзе хто скрыўся ці ўцёк і то хутчэй пешшу, як канём, у траве хаваючыся...“

Рускі дарэвалюцыйны гісторык С. М. Салаўёў піша, што „Тахтамыш першы кінуўся ўцякаць, і падчас гэтых уцёкаў многа народу нахапаў і шмат зямлі Вялікага княства Літоўскага абрабаваў. Пераможцы захапілі ўвесь абоз Вітаўта, які сам ледзь паспеў уцячы з невялікай дружынаю. Татары гналіся за ім пяцьсот вёрст, да самага Кіева. Стаўшы пад гэтым горадам, Цімур-Кутлуй распусціў сваё войска рабаваць Вялікае княства Літоўскае. І дайшлі татары да самага Луцка, спустошыўшы ўсё на сваім шляху. Кіеў адкупіўся трыма тысячамі рублёў, прытым Пячэрскі манастыр заплаціў за сябе 30 рублёў, і хан адышоў у стэп, пакінуўшы Вялікае княства Літоўскае ў плачы і ўбостве; летапісец налічыў сярод забітых болей за 20 князёў“.

Ці чытач не адчувае ноткі зларадства ў гэтых радках, што выйшлі з-пад рукі рускага вялікадзяржаўнага шавініста? Бач, як то дасталася Вялікаму княству Літоўскаму, так яму, маўляў, і трэба! Бо нідзе няма ні слова спагады ў гэтага „абаронцы“ да тых тысяч братоў-беларусаў і братоў-украінцаў, якія сваімі касцьмі загарадзілі Усходнюю Славяншчыну ад непазбежнага наступу стэпу. Прытым Салаўёў недакладны, бо хан Цімур-Кутлуй быў у бітве смяротна паранены і неўзабаве памёр, і татарскую арду павёў рабаваць Вялікае княства Літоўскае стары Эдыгей.

Паражэнне на Ворскле 12 жніўня 1399 г. было вялікае, цяжкае, але не настолькі трагічнае, як да сённяшняга дня ацэньваецца і намагаюцца даказаць нашыя непрыяцелі. Яны зларадна цвярдзяць, быццам бы гэтая бітва кінула вялікага князя Вітаўта на калені перад каралём Ягайлам і панізіла Старабеларускую дзяржаву. На шчасце, нічога такога не наступіла, хоць страты былі немалыя (на Палтаўшчыне да сёння спачываюць косці некалькіх тысяч мужных вояў з Падляшша, нашых далёкіх продкаў). Вялікае княства Літоўскае, хоць і патраціла шмат сілаў у гэтай сутычцы са стэпоўцамі, але затое на некалькі дзесяткаў год адхіліла ад сваіх усходніх рубяжоў татарскую небяспеку і выдатна прычынілася да паступовага распаду Залатой арды на меншыя і тым самым слабыя ханствы, а гэта, між іншым, дазволіла і Вялікаму княству Маскоўскаму вызваліцца з ганебнага татарскага „ига“.

Мікола Гайдук

ЗАМАЛЁЎКІ З ЖЫЦЦЯ

НА АДНУ НОЧ

У адной вёсцы жыла старая паненка, якая ўсё перабірала.

Аднойчы адзін мужчына з суседняй вёскі пасварыўся са сваёю жонкай і рашыў ісці да Юлькі (так звалася паненка) у прымы.

Прыйшоў да яе на досвітку і давай нагаварваць, каб яго прыняла. Юлька падумала і згадзілася. Коля цэлы дзень рубаў дровы.

Жанчына суседкам радасна расказвала, што мае ўжо мужыка.

— Ці ты, Юлька, здурэла на старыя гады? То ж у яго жонка і трое дарослых дзяцей! — дакарала суседка.

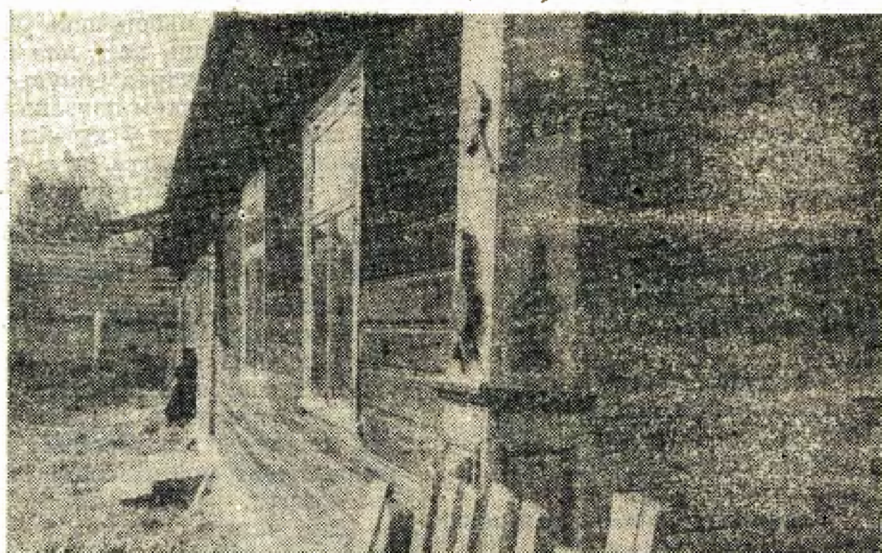
— Што хочаце, гаварыце, — сур'ёзна сказала Юлька, — а ён будзе мой.

Коля праспаўся ў Юлькі, а рана патэпаў да жонкі. Жонка насварылася, але мужа прыняла.

Суседкі вельмі часта ўспамінаюць, як Юлька нажыла сабе чалавека на адну ноч.

Аўрора

Этнаграфічнае акенца

Упрыгожаны вугал хаты ў Карыціскак. *Фота У. Завадскага.*

ГУТАРКІ Ў ДАРОЗЕ

ПАДСЛУХАНАЯ РАЗМОВА

У купэ вагона, апрача мяне, сядзела чатырох мужчын.

— Разбісурманілася наша моладзь, — сказаў мужчына ў капелюшы. — Рабіць не хочуць, вучыцца не хочуць і хуліганяць як могуць.

— Калісь во была дысцыпліна, — адазваўся хударлявы мужчына, — як бацькі прыказалі, так і было. Людзі шчыра працавалі, а наша моладзь усё на Захад цяпер прэцца. Быццам бы там рай быў.

— Няма чаго там хваліць, — сказаў лысы, — каб так не пілі, то ў нас быў бы яшчэ лепшы захад. Я паехаў наведаць свайго брата, які пасля вайны пасяліўся ў Францыі. Завёў ён мяне ў рэстаран. Заказаў піва мне і сабе. Афіцыянтка адразу прынесла па куфлю. Я хутка выпіў і другі. Бачу, усе глядзяць на мяне, як на воўка. Афіцыянтка — таксама. Брат усміхнуўся і сказаў, каб усе чулі: „Polonaise“.

Як я выпіў трэці куфаль, то ўсе глядзелі, ці я не ўпаду, а я хоць бы што. Во як! Там людзі жывуць ашчадна.

Аўрора

ВЕР-НЕ ВЕР

Сніцца мне, што знаходжуся я ў бацькоўскай хаце. Там жа і малодшая мая дачка з дзецьмі. І што дзіўнае: усе ложкі быццам да спання падрыхтаваныя. Пасцель на іх ляжыць. Астроне, што абазначае мой сон?

Марыся

Дарагі Астроне! Прашу цябе, адгадай мой сон! Я ўжо замужам і ёсць у мяне дзіця. Часта, можна нават сказаць, што часамі і цэлымі тыднямі, сніцца мне мой былы хлопец, якога я вельмі кахала некалькі год. І вось мой апошні сон.

Быццам апынулася я ў яго на гаспадарцы разам са сваімі бацькамі і памагаю яму весці гэту гаспадарку. На панадворку стаіць вялізная сучасная абора. Там мой хлапец гадуе свіней, якімі ён найбольш займаецца, а ў другіх будынках дапамагаю карміць кароў і коней, падціплаю ім. Разам з яго бацькамі ямо. Ён да мяне адносіцца добра, так як да сястры. Але ўсё ён такі нейкі сумны, нясмелы.

І вось падыходзіць да мяне яго старая маці і кажа, што прыехала да яго багатая дзяўчына, яна працуе на кіраўнічай пасадзе і прыехала на вялікім фіяце. Я гляджу, а гэта так і ёсць. Але ён яе не захацеў, бо яму не спадабалася. Яна гаворыць, што я яго люблю. Яна гэта адчувае.

Пасля нечаканага я апынулася на полі, пакрытым снегам, недзе каля лесу (на гэтым месцы, можа крыху далей, стаіць новая, яшчэ не адкрытая бальніца), але ў сне гэтай бальніцы няма. Там гулялі людзі, усе такія ў маіх гадах, адна пара пайшла ў бок горада, там было менш снегу. Бачу недалёка перад лесам вялікі насып снегу, а за ім — доўгі роў. Ужо пажылы мужчына кажа, што ў тым насыпе снегу ёсць тунель і хаты. І ён туды палез нарою з боку рову, аднекуль мне гэты чалавек здаваўся знаёмы. Я аглянулася, але ўжо была адна і стала мне неяк сумна. Падумала я: „Палезу і я, падзіўлюся, што там такое!“ Здавалася, што гэты тунель вядзе не толькі пад снегам, але і пад зямлёю.

Астроне, прашу, адгадайце мне гэты сон, думаю (і вельмі баюся), што ўсё гэта абазначае нейкую цяжкую хваробу...

Аня

Марыся! Тое, што знаходзілася ты ў бацькоўскай хаце, абазначае для цябе нейкі клопат. Там якраз была твая малодшая дачка з дзецьмі і навокал былі пасланыя ложкі. Думаю, што клопат гэты звядзецца да нейкай хваробы ў сям'і тваёй або тваёй малодшай дачкі.

Аня! Твой сон выклікае мяшаныя пачуцці. Думаю, што ў тваёй падсвядомасці занадта закараніўся твой папярэдні хлопец. Можа здарыцца і так, што ты з ім сутыкнешся, бо сон твой наогул някепскі. Ты ж разам з ім займалася гаспадаркай, даглядала жывёлу, і гэта сведчыла б аб нейкім тваім поспеху. Снег таксама не абазначае дрэннага, калі ён белы і пушысты. А што ты ўсё ж палезла ў той тунель, то можа абазначаць якраз, што ізноў звяжашся з гэтым хлопцам...

А можа ўсё ж замнога пра яго думаеш.

Астрон

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Дарагое Сэрцайка, тры гады ў мяне было спакойна. Пажаніліся мы з вялікага кахання. Былі маладыя, разам вучыліся і вырашылі разам ісці праз далейшае жыццё. Маем ужо нават дзіця. І здавалася б, што ўсё перад намі і што нішто не замуціць нашага шчасця. Мой муж працаваў настаўнікам у школе, а я пайшла ў выхаваўчы водпуск. Зразумела, што сядзела дома і нават не заўважыла, што мой муж у апошні час змяніўся. Праўда, здзівіла мяне пару разоў, калі ён сказаў, што ідзе адзін у госці да дырэктара школы. Ну што ж, падумала я, справа службовая — перш за ўсё.

Аднак жа праз нейкі час высветлілася, што новы дырэктар школы гэта вельмі прыгожая жанчына гадоў пад сорак. Усё гэта мяне насцярожыла. Скандалу рабіць, аднак, я не хацела і не хацела таксама ў нікога распытваць пра майго мужа. Вырашыла, што пагавару з ім сама. Высветлілася, што мой муж сваю новую дырэктарку, якая пераехала да нас з іншага горада, кінуўшы на папярэднім месцы свайго мужа і дзяцей, вельмі любіць. Але, вядома, любіць як сяброўку, як старэйшую калежанку і больш нічога іх не спалучае. Аднак жа я адчула нейкі холад у яго адносінах да мяне, ды й дахаты стаў вяртацца па-рознаму. І тады я вырашыла папытацца ў сяброўак па працы (бо і я працавала ў той школе адразу пасля студыяў).

Ну, і падумай, даведалася я, што мой муж і новая дырэктарка школы лічацца там ужо парай. Усе перапынкі праводзяць разам, пасля заняткаў ён нячасцей сядзіць у яе кабінеце: дзеляцца сваімі ўражаннямі аб працы. Частавата яна запрашае яго да сябе.

Дарагое Сэрцайка, што мне пасля ўсяго гэтага думаць? Сяброўкі мае, праўда, супакойвалі мяне, каб не хвалявалася. Яна ж старая! А я адчуваю сябе штораз больш адзінокай і думаю, ці не варта ўзяць дзіця пад паху і вярнуцца жыць да бацькоў... А ён няхай сабе цешыцца з гэтай бабай.

Геня

Геня! Ой, лепш гэтага не рабі. Бо ён і сапраўды можа ўцешыцца. Старая яна то старая, але яшчэ ж і не такая, каб ужо забылася, што да чаго, ды й сэрца ў яе відаць цвёрдае, калі магла пакінуць дзяцей з мужам і так сабе проста адыйсці. Такая баба дойдзе да сваёй мэты любым коштам, нягледзячы ні на што. Калі не глянула на сваіх дзяцей, то на тваё тым больш не гляне і на цябе — таксама. Сёння ёй добра — і гэтага дастаткова.

А з другога боку, павінна ты ўзяць пад увагу і тое, што шанцы ў яе не меншыя за твае. Ты, хоць і маладая, сядзіш у хаце, вечна занятая, пэўна, дзіцём і кухняй, неапранутая, непамаляваная. А яна ж — ужо спакойная, без мужа, без дзяцей, а што за гэтым ідзе — і без абавязкаў, напэўна заўсёды старанна апранутая і вымаляваная. Ды і што тут многа гаварыць, яна мае час!

Нават калі яна і не стане другой жонкай твайго мужа (хаця бывае, што і старэйшыя бяруць маладога), то парадачна збаламуціць твайго мужа, пасля чаго твае месца ў яго ўяўленні назаўсёды можа застацца толькі на кухні і пры дзіцяці. Свабодных жа і без клопатаў дзяўчат заўсёды знойдзецца нямала.

Прапаную прыняць нейкія радыкальныя меры. Аднак крышталаў на яе галаве не бі. Можна яе скампраметаваць намнога больш далікатным спосабам. Можна, напрыклад, калісьці ў кампаніі запытацца ў гэтай пані (ціха, але так, каб пачулі ўсе), хто займаецца яе дзецьмі ў той час, калі яна займаецца тваім мужам...

Сэрцайка

З ЛІТОЎСКАЙ КУХНІ

ЖМУДСКАЯ МЯШАНКА

На 10 дэкаў варанага мяса трэба ўзяць 20 дэкаў чорнага хлеба, 2 кіслыя агуркі, 1 шклянку кіслай капусты, 2 поры (або 6-8 зубкоў часнаку), 2 вараныя морквы, 2 вараныя бульбіны, 2 шклянкі варанай фасолі, 1 шклянку пражанага канаплянага семені, паўшклянкі алею ці маянезу, перац, соль.

Мяса і хлеб нарэзаць костачкай. Агуркі абабраць і сцерці на бурачаной тарцы. Поры (або часнок) вараную моркву і бульбу дробна пасячы. Дадаць фасолю, капусту, перац, соль. Алей ці маянез падагрэць і гарачым заліць падрыхтаваную мяшанку. Усё дакладна перамяшаць, а зверху пасыпаць пражаным канапляным семенем, расцертым у ступцы з соллю.

БУТЭРБРОДЫ

На 1 шклянку канаплянага семені трэба ўзяць 10 дэкаў масла, соль, перац, булкі.

Канаплянае семя памыць, асушыць, крыху падпражыць на патэльні. Пражанае зерне расцерці ў ступцы, дадаючы перац і соль па смаку.

Нарэзаныя кавалкі булкі памазаць маслам і зверху пасыпаць тоўстым пластом расцертага канаплянага семені. Бутэрброды з канапляным семенем вельмі смачныя. Бутэрброды гэтыя вельмі падыходзяць да алкаголю, можна іх таксама падаваць да булёну ці іншых далікатных супоў.

САЛОДКАЯ СТРАВА

На 1 кг тварагу трэба ўзяць 2 жаўткі, паўшклянкі цукру, 10 дэкаў масла, 20 дэкаў разынак, 20 дэкаў лясных арэхаў, 20 дэкаў смятаны, лыжку кмену, 20 дэкаў яблыкаў у сіропе і апельсінных скурак, 2 лыжкі варэння са сліў (а яшчэ лепш палавінкі сліў у сіропе).

Тварог прапусціць праз мясарубку, жаўткі расцерці з цукрам. Усё перамяшаць з маслам, памытымі і асушанымі разынкамі, кменам, дробна пасечанымі арэхамі і смятанай; павінна атрымацца гладкая маса. У канцы дадаць скрылёчкі яблыкаў і кавалкі апельсінных скурак. З атрымана масы рабіць лыжкай „яйкі“, якія старанна трэба складаць на гліняную талерку і заліваць варэннем са сліў або слівамі ў сіропе, прыбраць апельсіннай скуркай і арэхамі.

Гаспадыня

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

НА ШКОЛЬНУЮ СЦЭНУ

Георгій Марчук
Вершы У. Някляева

(Пачатак у папярэднім нумары)

Яніна. Што ж рабіць? Як папярэдзіць хлопчыкаў і дзяўчынак аб страшнай аперацыі каралевы Аварыі? Ясь... Брат мой Ясік, дзе ты? Ніхто мяне не чуе. Дапамажы мне, Бярозка, падкажы, што рабіць?

Бярозка. Я не змагу табе дапамагчы... старая ўжо...

Яніна. Я зноў палью твае карэнні і буду паліваць іх кожную ноч.

Бярозка. Дзякую, добрая дзяўчынка, але сілы пакідаюць мяне, а вецер хіліць голле да зямлі. Я падарую табе свой апошні лісцік. Трымай. Напішы на гэтым лісціку сваё імя, і вецер панясе яго ў Краіну дарожных знакаў.

Яніна. І знойдзе майго брата Ясі?

Бярозка. Так.

Яніна. Дзякуй табе, Бярозка. *(Бярэ лісцік).*

Бярозка. Спяшайся.

Яніна. Ты ляці, ляці, лісток, цераз захад на ўсход, цераз усе моры і горы — у краіну Светафора.

Музыка.

З'яўляюцца каралева Аварыя, Няшчасны Выпадак, Трагічная Сітуацыя і Крумкач.

Аварыя. А гэта хто такі?

Крумкач. Тая самая дзяўчынка Яніна, ваша вялікасць.

Аварыя. А чаму яна да гэтага часу жывая?

Няшчасны Выпадак. Зараз паправім справу.

Трагічная Сітуацыя. Пачакайце. Ёсць неблагая сітуацыя. Гэтая Бяроза пад сілай ветру праз гадзіну-другую ўпадзе і можа прыдушыць дзяўчынку.

Няшчасны Выпадак. О-хо-хо!

Аварыя. Цудоўна. Прывяжыце яе да Бярозы.

Крумкач і Няшчасны Выпадак прывязваюць Яніну да Бярозкі.

Яніна *(ціха, сама сабе).* Толькі б паспеў даляцець мой лісцік, толькі б паспеў.

Крумкач трубіць. Сірэна „хуткай дапамогі".

Крумкач. Усе, хто чуе і бачыць, хто ходзіць і поўзае, падайце, дзе стаіце. У каралеўстве Аварыі настае любімая мёртвая гадзіна. Усім спаць! Усім спаць.

Аварыя *(пазяхае).* Адпачнем, дзеці мае. Заўтра нас чакаюць вялікія справы. Трэба берагчы сілы.

Карціна другая.

Краіна дарожных знакаў. Усюды светлыя прыгожыя фарбы. Знакі-Стрэлкі ўважліва слухаюць Светафора.

Светафор. Усіх прашу падрыхтавацца да генеральнай рэпетыцыі. І раз, і два; і раз, і два. Галовы вышэй. Усмешкі. Не бачу ўсмешак. А цяпер усё паўторым разам з песняй.

Танец.

Прыбягае прынц Шлагбаум.

Шлагбаум. Стойце. Цішэй. Здарылася неверагоднае.

Знакі-Стрэлкі. Што такое? Што?

Светафор. Я слухаю, прынц Шлагбаум, гавары, што здарылася ў нашай Краіне дарожных знакаў.

Шлагбаум. З'ява нечаканая. Ясь, гэты непаслухмяны хлопчык, гэты хуліган, не баюся так назваць яго, адмаўляецца вывучыць правілы бяспекі руху пешаходаў.

Усе. Як гэта?

Шлагбаум. Ён нахаона заяўляе, што ўсё ведае, што машыны яму не перашкаджаюць на вуліцы.

Светафор. Дзе ён?

Шлагбаум. Узяў самакат і катаецца на ім на праезджай частцы вуліцы.

Знакі-Стрэлкі. Як гэта? Як гэта?

Шлагбаум. Вельмі проста. Адной нагой стаіць на самакаце, а другой адштурхоўваецца ад асфальту.

Знакі-Стрэлкі. Ах! Ратуйце яго!

Светафор. Увага! Загадваю ўсім светафорам Краіны дарожных знакаў: чырвонае святло!

Рыпяць тармазы.

Ідзіце, Шлагбаум, і прывядзіце яго да мяне.

Шлагбаум. Слухаюся, ваша свяцімельства. Але — як? Аднаго ці з самакатам?

Светафор. Самакат загадваю забраць і схаваць пад замок. Усё. Выконвайце.

Шлагбаум выходзіць.

А вы, мае Знакі-Стрэлкі, ці ўсе ведаеце, які заўтра дзень?

Знакі-Стрэлкі. Ведаем. Першы дзень заняткаў у школах.

Светафор. Добра. А ці ўсё падрыхтавана да гэтага ў маёй

(Працяг на стар. 10)

Эва Базылюк, васьмікласніца са школы № 3 ў Бельску. Этнаграфічны гурток, у якім займаецца Эва, шмат сабраў прыгожых экспанатаў — прыкладаў матэрыяльнай культуры нашых дзядоў. Вышываная крыжыкам жаночая кашуля-блузка зроблена была на пачатку нашага стагоддзя ў вёсцы Кленікі.

Фота Яніны Чэрнякевіч.

Пяцёрка за канікулы

Я прыехаў наведаць маму. Вядома, перад маім прыездам яна зрабіла генеральную прыборку, непакоілася, як мне будзе ў яе ў гасцях. Я ўбачыў на стале свае школьныя сшыткі. Мама захоўвала іх. Калі мяне няма, яна сядзіць і пераглядае сшыткі, успамінае мяне маленькага.

Пяты клас. Сачыненне па літаратуры „Як я правёў канікулы". Цяпер гэтае сачыненне здзівіла мяне вялікай колькасцю арфаграфічных памылак. Няўжо я так кепска пісаў? На старонцы змясцілася апавяданне аб тым, як я ратаваў сабаку, што праваліўся ў палонку. „Берагі палонкі былі вострыя..." — так, гэта я і цяпер памятаю добра. З усяе сілы караскаўся я тады па гэтым лёдзе, і страціўшы раўнавагу, зваліўся ў ваду. Яна была ледзяная. Але пра сабаку я не забыўся. Выпхаў яго наверх. Выбраўся сам і засунуў выратаванае стварэнне сабе за пазуху. Дома адпаіваў Дружка — так яго назваў — цёплым малаком. Усе канікулы я правёў у ложку. Але мне не было сумна, са мною быў мой Дружок. Упершыню ў жыцці я адчуў, як гэта добра: клапаціцца пра некага.

— Ведаеш, чаму табе настаўніца паставіла тады пяцёрку? — спытала мама. Яна ж даўно ведала, што пяцёрку за сачыненне яе сыну паставілі за добрае сэрца. За тое, што я аказаў дапамогу, не спалохаўся небяспекі.

Сядзелі мы тады з мамай і гаварылі доўга-доўга аб маёй любімай настаўніцы. Яна навучыла мяне пісаць без памылак. Але я ўдзячны ёй і за тое, што яна вучыла мяне добра адносіцца да свету, да прыроды. Мы чыталі ў школе аповесць Г. Траепольскага „Белы Бім Чорнае вуха", і я якраз пасля таго выратаваў свайго Дружка.

В. Гатоўцаў, біёлаг

Вершы Віктара Шведа

ХТО НАЙБОЛЬШ БАЛБОЧА?

— Як чалавека зваць такога, —
Настаўнік запытаўся ў школе, —
Які балбоча вельмі многа,
Хоць і не слухаюць ніколі?
На гэта адазваўся Сашка,
Які заўжды найбольш пікаўны:
— Дадумацца зусім не цяжка,
Вядома, гэта ж ёсць настаўнік!

СЫНОК, ЯК ТВОЙ ЗУБОК?

Ад зубнога лекара вярнуўся
Моцным болем змучаны сынок.
Запыталася ў яго мамуся:
— Ці баліць, сыночку, твой зубок?
А сынок на гэта: — Я не знаю,
Як там адчувае сябе зуб,
Ён у лекара застаўся, дарагая,
Не магу самкнуць яшчэ я губ.

ПАМАЖ МНЕ ХЛЕБ НАЖОМ

Пытае мама Лёню:
— Мой дарагі сынок,
Скажы, чым табе сёння
Памазаць твой хлябок?
Сынок, які чакае
На ежу за сталом,
Азваўся: — Дарагая,
Памаж мне хлеб нажом.

Міхась Вышынскі

ТРЭЦЯЯ БАБКА

Над Дубаўлянамі разгараўся пагодлівы зімовы дзень.

Міхедка ачысціў ад снегу сцежкі на падворку і агледзеў яго. „Чыстая работа, — пахваліў самога сябе. — Так і мама сказала б..."

Цяпер засталося схадзіць у магазін: мама наказала купіць хлеба. Толькі пасля гэтага ён, Міхедка, зможа заняцца любімай справай — маляваннем.

Па дарозе Міхедка сустрэў Эдзіка, свайго лепшага сябра. Весела перамаўляючыся, яны разам пабеглі ў магазін.

У канцы вуліцы згледзелі бабку Стэфку. Скрыжаваўшы на кульбе рукі, яна адзінока стаяла каля сваёй хаты, пры веснічках.

— Добры дзень, бабуля! — павіталіся сябры, падышоўшы бліжэй.

Бабка падняла галаву, хвіліну-другую моўчкі паўглядалася на іх.

— Дзень добры, дзеткі... Чые ж вы будзеце? Не пазнаю, гэтулькі вас панарасло ў Дубаўлянах.

— Тату майго Кастусём Смолікам завуць, — сказаў Міхедка, — а ягонага, — кіўнуў на Эдзіка, — Лявонам Галубком.

— А-а, ведаю, — праясніўся бабчын твар. — А куды ж вы, дзеткі, выбраліся?

— У магазін, — загаварыў і Эдзік, — па хлеб...

— Па хлеб? — ажывілася бабка Стэфка. — То вазьміце і мне. Самой дужа цяжка хадзіць...

Неўзабаве сябры вярнуліся з хлебам. Бабка Стэфка павяла іх у хату, пасадзіла за стол. І прынесла малінавага варэння, дала па скібцы духмянага пірага.

— Для сваёй праўнучкі пякла, — уздыхнула яна. — Усё чакала, думала, прыедзе... Ажно не...

Бабка адразу спахмурнела, ціха паскардзілася:

— Старасць — не радасць. Зусім кволая стала: мне ж, дзеткі, дзевяноста гадоў набегла. А трэба і дроў прынесці, і вады са студні дастаць...

— Дзе ў вас вёдры, бабуля? — порстка падхапіўся Міхедка.

— Мы вам наносім вады! — падтрымаў яго Эдзік. — Колькі захочаце...

Хлапчукі разам, у чатыры рукі, выкручвалі з калодзежа ваду, разам — ужо ў дзве рукі — насілі поўныя вёдры.

— Ото ж дзякуй вам, дзеткі! — сівой галубкай буркавала каля дзяцей бабка. — А зараз ідзіце за мной, — загадкава ўсміхнулася яна і адчыніла дзверы ў камору.

Вочы ў хлапчукоў заззялі ад здзіўлення: чаго толькі не было ў каморы! Прыгожыя цацкі, кніжкі, мячыкі... А ў закутку, пад невялікім акенцам, цьмяна паблісківаў дзіцячы веласіпед.

— Бярыце, бярыце, дзеткі, — кіўнула бабка на веласіпед. — Гэта мой вам падарунак. Некалі на гэтым „бегунку" катаўся Віцька, мой самы меншы ўнучак. Ён даўно ўжо вырас... Не прыязджае...

Хлапчукі кінуліся да веласіпеда.

— Я вам, дзеткі, вось што хачу сказаць... — бабка змоўкла, задумалася, а потым папрасіла: — Будзьце вы мне ўнукамі. І ты, Міхедка, і ты, Эдзік... Ведаю, у вас ёсць свае бабкі. Няхай будзе яшчэ адна, трэцяя. Згодны, унучкі?

— Згодны! — дружна хітнулі галовамі хлапчукі. — Будзем прыходзіць, і не адны — у нас шмат сяброў.

Яны павесілі на руль сумку з Міхедкавым хлебам і пакацілі веласіпед з двара. Ішлі па вуліцы і раз-пораз аглядваліся.

Бабка Стэфка, павесялелая і быццам памаладзелая, стаяла каля веснічак і ласкава пазглядала ім услед.

ЖАБА

Жабы кормяцца мухамі, камарамі, слімакамі. За імі часта жабы запаўзаюць у кароўнік. На жаль, людзі не ведаюць аб гэтым і нярэдка забіваюць жабу. Жаба не прыходзіць у кароўнік па малако. З'ядаючы крылатую погань, жабы памагаюць нашай карміцельцы-кароўцы. У садзе рапухі ноччу ловяць таксама насякомых.

Жабы часта бытуюць пад каменнямі. Такія вялізныя валуны часта можна сустрэць уздоўж дарог, на лугах, на палях. Ноччу жабы выходзяць на асфальтавую шашу пагрэцца, сядзяць там бестурботна, не ведаючы, што ў большасці сваёй пад камень ужо не вернуцца — стануць ахвярамі пад коламі машын і павозак.

Калі табе давядзецца сустрэць на шашы жабу, не пакідай яе тут, забяры і аднясі далей ад гэтага месца.

Не бойся! Жабы — вельмі лагодныя і не кусаюцца.

Тэкст і малюнак Барыслава Рудкоўскіна

(Працяг са стар. 9)

НА ШКОЛЬНУЮ СЦЭНУ

Країне дарожных знакаў? Ці ўсюды ўказаны месцы пераходу?

Знакі - Стрэлкі. Так, ваша свяцілецтва.

Светафор. Добра. А ці паўсюдна пастаўлены агароджы ў небяспечных месцах?

Знакі - Стрэлкі. Паўсюдна.

Светафор. За гэта і пахваліць вас не грэх. А ці ва ўсіх хлопчыкаў, якія гулялі ў футбол на вуліцы, адабралі мячы?

Знакі - Стрэлкі. Ва ўсіх.

Светафор. Бачу, малайцы вы. Тады працягваем рэпетыцыю святочнага канцэрту. І раз, і два.

З'яўляецца Шлагбаум.

Шлагбаум. Бяда, ваша свяцільства. Гэты няголнік, гэты непаслухмяны Ясь адмаўляецца ісці да вас.

Знакі - Стрэлкі. Як? Адмаўляецца ісці да самога Светафора?

Шлагбаум. Гаворыць, што ўсе машыны раптам спужаліся яго самаката. Заглохлі на вуліцы. Ён жа не ведае, што гэта ваша свяцільства загадала прыпыніць рух на вуліцах, каб уратаваць яго.

Светафор. Хадзем туды самі. Хачу паглядзець на гэтага гора-героя.

Усе выходзяць.

Карціна трэцяя.

Вуліца вялікага горада. Машыны, аўтобусы, тралейбусы.

Ясь (*на самакаце, весела спявае*).

Дзе хачу, там качу,
Я імчу, як хачу.
І няма смялей шафёра —
Хутчэй ветру я імчу
І баяцца не хачу
Ні Шлагбаума, ні Светафора.
Ці то зблізку, ці здалёку
Мне міргне чырвоным вокам.
Стукну раз, і стане ён —
зялёны.
Знайце ўсе, што для мяне
Ён чырвоным не міргне —
Небяспечнай няма зоны.

З'яўляюцца Знакі-Стрэлкі, абступаюць Яся з двух бакоў.

Ясь. Ах, так?! Вы жартаваць са мной... А вось і стары знаёмы, Шлагбаум.

Ясь разганяецца і б'е галавой у грудзі Шлагбаума. Неўзабаве з'яўляецца Няшчасны Выпадак.

Няшчасны Выпадак. Хто выклікае мяне? Ты? О, гэта быў прыемны гук. Мне спадабалася. Паўтары такі ўдар яшчэ разок. (*Толькі аднаму Ясю.*) Ну, давай стукні гэтага бруднага Шлагбаума яшчэ. А то ён усюды перашкаджае табе вольна жыць, засланяе дарогу. Дзейнічай.

Знакі - Стрэлкі. Ясь! Асцярожна, Ясь, не жартуй болей.

Няшчасны Выпадак знікае. З'яўляецца Светафор.

Слава светафору!

Светафор (*незадаволены*). Хопіць. Дзе гэты забіяка?

Шлагбаум. Вось ён, ваша свяцільства.

Ясь. Хто гэта быў, што сілай штурхнуў мяне на Шлагбаум?

Светафор. Скажы дзякуй нам, што цябе не ўкралі. Гэта быў злы слуга каралевы Аварый — Няшчасны Выпадак.

Ясь. Ведаю вашы жартачкі-казачкі. Я не веру ў існаванне такога каралеўства. Вы знарок страшыце мяне, Светафор.

Працяг у наступным нумары

ЗАГАДКІ

* * *

Калі раслінкі яе п'юць —
Колер зялёны маюць.
А як толькі яе недахоп —
Вянуць, заміраюць.
Што гэта?

ПЕЎНІК

Сядзеў у печы чырвоны пеўнік, агнёвы грабеньчык. Аднойчы не вытрымаў і закрычаў: „За што мне так цярпець!" Выскачыў і пабег па вуліцы. Скочыў на страху. І тут жа падняўся крык людзей: „Ратуйце, пажар!" І палілася вада пеўніку на галаву. З пажарнай помпы ды і з вядра. Не выйшаў пеўніку на добра яго шпацыр па сяле. Ледзь жывы вярнуўся ў печ. Чаму ж ён не можа быць свабодны? Скажыце, дзеці?

* * *

Журбой пакрытыя,
На лета схаваныя
Пад стражу ці ў сутарэнне.
Прывязаны да іх шнурок.
А колькі радасці даюць,
Калі іх дзеці
За сабою па снезе
На круты ўзгорак
Валакуць?
У кожнага яны ёсць.
Ёсць і ў Анкі.
Што?...

* * *

Прыйшоў Андрэй да Янкі.
На акно паказаў,
— Паглядзі, — сказаў, —
Як усё навокал пабялела.
Што з хмаркі
Наляцела?

Язэп Карпюк
Сямяцічы

ПАЗНАЁМІМСЯ

СССР, 346514, г. Шахты, Ростовской обл., ул. Пульного, 7, кв. 6. Миронову Андрею. 3 клас.

* * *

БССР, 220051, г. Мінск-51, вул. Дзекабрыстаў, 22, кв. 5. Люда Бадытчык. 6 клас.

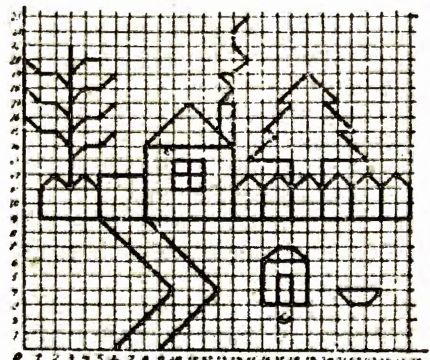
* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Каржа, 22, кв. 4. Дзіма Макееў. 3 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 21, кв. 41. Сяргей Латушкін. 8 клас.

А·Д·Г·А·Д·А·Н·К·А

Вазьмі лісток паперы ў клетачку і спрабуй перанесці на яго гэты малюнак. Размалюй карцінку каляровымі алоўкамі. Калі прыгожа выйшла, прышлі ў „Зорку". Найпрыгажэйшыя малюнкі трапяць на „Зорчыну" выстаўку.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1, „Зорка".

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 10 II — 8.25 Domator. 8.40 Dzień dobry przedszkolaku. 9.00 Teleferie na Pilsku. 9.35 „Tajemnica wygasłych wulkanów" — serial nowozel. 10.00 DT — Wiadomości. 10.10 DT — Dodatek gospodarczy. 10.25 „Na czołgowym poligonie" (cz. I) — film fab. prod. radz. 13.30 TTR — s. II Mat. 14.00 TTR — s. II J. pol. 15.10 W szkole i w domu. 15.30 NURT. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Mieszkać — wszechnica budowlana. 16.25 Teatr dla dzieci: H. Januszewska — „Flisak i przydróżka". 17.15 Teleexpress. 17.30 Tel. Informator Wydawniczy. 17.50. „Ja, który mam podwójne życie, czyli dylemat Josepha Conrada" (1) film fab.-dok. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.05 „Anna tysiąca dni" — film. 22.39 Czas — mag. publ. 23.00 DT — Echa dnia. 23.15 „Świat, jaki jest" — film dok. prod. USA.

Sobota 11 II — 7.00 TTR — s. IV Mat. 7.30 TTR — s. IV J. pol. 8.00 Tydzień na działce. 8.20 Na zdrowie. 8.55 Pr. dnia. 9.00 „Wybuch będzie o piątej" — film fab. prod. CSRS. 10.15 „Kłamczucha i inni" — wiersze dla dzieci. 10.30 DT — Wiad. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.25 „Belona" — wojsk. mag. publ. 11.55 Tel. Koncert Życzeń. 12.25 „Wędrówki dalekie i bliskie" — „Stare zegary" — film dok. węg. 12.50 Telewizja Prowincja. 13.20 Tel. Teatr Prozy: A. Czechow — „Trzy opowiadania". 14.15 „Pieprz i wanilia". 14.55 „Sublokator" — komedia pol. 16.35 Los. D. Lotka. 16.45 Butik. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Ja, który mam podwójne życie, czyli dylemat Josepha Conrada" (2) — film fab.-dok. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.05 „Łowcy skalpów" — western prod. USA. 21.45 Tydzień w polityce. 21.55 Tel. Przegląd Sportowy. 22.15 „Od Brodway'u do Champes Elysees". 23.15 DT — Wiad. 23.25 „Nosferatu — wampir" — film fab. prod. franc.-RFN.

Niedziela 12 II — 7.15 Pr. dnia. 7.20 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 „Mio, mój mio" — film radz. 10.30 DT — Wiad. 10.35 „W krainach dziwnych zwierząt" — film dok. prod. radz. 11.45 Kraj za miastem. 12.15 Tel. Koncert Życzeń. 13.00 Marek Sierocki zaprasza. 13.25 Teatr Młodego Widza: K. Makuszyński — „Skrzydlaty chłopiec". 14.05 „Morze" — pr. publ. 14.25 Gdzie są taśmy z tamtych lat. 15.05 „W kamiennym kręgu" (64 i 65) — serial braz. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Ja, który mam podwójne życie, czyli dylemat Josepha Conrada" (3). 18.40 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.05 „Tylko Manhattan" (5) — serial USA. 21.00 Sportowa Niedziela. 22.00 Siedem dni na świecie. 22.10 „Magdalena z Kossaków" (8). 22.25 „Formiści polscy" — film dok. 22.50 DT — Wiad.

Poniedziałek 13 II — 13.30 TTR — s. II Fiz. 14.00 TTR — s. II Biol. 14.30 TKR. 15.00 Powtórka przed maturą. 15.30 NURT. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Pr. rozrywkowy. 16.25 Luz — pr. nastolatków. 17.15 Teleexpress. 17.30 Reklamy z prezentami. 17.40 Echa stadionów. 18.30 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Telespotkania. 19.30 Dziennik. 20.05 „Junona i Awos" — rock opera. 21.40 Dystans — pr. publ. 22.10 Gwiazdy jazzu. 22.55 DT — Echa dnia. 23.15 J. niem.

Wtorek 14 II — 8.05 Fiz. kl. VI. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 DT — Dodatek gosp. 9.40 „Sprawa Mariany Pineda" (1) — film prod. hiszp. 10.40 Domator. 12.00 Geogr. kl. VII. 13.30 TTR — s. IV Fiz. 14.00 TTR — s. IV Prod. rośl. 14.30 TKR — Rasy i typy owiec. 15.00 Powtórka przed maturą: J. ros. 15.30 Kim być? — pr. dla maturzystów. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Gazeta rolnicza. 16.25 Tik-Tak. 16.50 „Cudowna podróż" (20) — serial austriacki. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Tajemniczy pan Duvallier" (4) — serial franc. 18.30 Klinika Zdrowego Człowieka. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 „Dolars only?" — pr. publ. 19.30 Dziennik. 20.05 „Sprawa Mariany Pineda" (1) — film hiszp. 21.05 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.30 Leksykon pol. muz. rozr. „R". 22.05 Zawsze po 21-szej. 22.45 DT — Echa dnia. 23.05 J. ang. (15).

Środa 15 II — 8.05 Hist. kl. VIII. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Spotkania na lotnisku" (3) — serial obycz. NRD. 10.30 Domator. 11.10 Mat. kl. I—III. 12.50 J. pol. kl. II lic. 13.30 TTR — s. II Chem. 14.00 TTR — s. II Hist. 14.30 TKR — Rozród owiec. 15.20 NURT. 15.50 Pr. dnia i DT — Wiad. 15.55 Los. Ex. i Super Lotka. 16.05 W świecie ciszy. 16.25 Scena TDC. 16.50 Wyprawy prof. Ciekawskiego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Spojrzenia. 18.00 Tel. Inf. Wydawn. 18.20 Archiwum XX wieku. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Gra o milion. 19.30 Dziennik. 20.05 „Kto potrzebuje staruszka" — film fab. prod. radz. 21.40 „W miłości najtrudniejszy jest początek" — wid. poetycko-muz. 22.10 Rozmyślania prof. M. Stępnia. 22.20 Klub Międzynarodowy. 22.50 DT — Echa dnia. 23.10 J. ros. (16).

Czwartek 16 II — 8.05 Hist. kl. VI. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Dempsey i Makepeace na tropie" (12) — serial ang. 10.15 Domator. 10.45 Encyklopedia zakopiańska — „Makuszyński" (2). 10.55 Domator. 11.10 Krajobrazy Polski, kl. IV. 12.00 Biol. kl. VIII. 12.50 J. pol. kl. I lic. 13.30 TTR — s. IV Mech. rol. 14.00 TTR — s. IV Prod. zwierz. 14.30 TKR — Zdrowie owiec. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 „Na Kujawach" — film dok. 16.35 „Kwant" oraz „Edisonowie" (4) — serial ang. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Pieśń ujdzie cało" — wojsk. pr. hist. 17.55 „Rejs" — film dok. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 „Teraz" — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.05 „Dempsey i Makepeace na tropie" (12) — serial ang. 21.00 Pegaz. 21.50 Pr. rozrywkowy. 22.15 Prezydenci Rutherford B. Haies. 22.45 DT — Echa dnia. 23.05 J. franc. (16).

Bielsk Podl. Trójkąt Bermudzki — pol. 13—16. Wyznawcy zła — USA 17—19.
Czeremcha Piękne jest życie — jug. 13—15. Ciuleandra — rum. 18—19.
Hajnówka Bez litości USA 13—16. Zamknąć za sobą drzwi — pol. 17—19.
Michałowo Critters — USA 14—16. Obcy — decydujące starcie — USA 17—19.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль: новы	Стыль: стары	Сьвяты, імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
нядзеля	**12**	**30**	**Еўлалії, Мадэста**	**Трох Сьвяціцеляў**	**6.57-16.44**	**8.53-0.21**
панядзелак	13	31	Кацярыны, Грыгора	Кіры, Віктара	6.55-16.46	9.18-1.49
аўторак	14	1	Валента, Зянона	*Мясапусная*	6.53-16.48	9.55-3.11
серада	15	2	Фаўстына, Іёвіты	*Грамніцы*	6.51-16.50	10.45-4.20
чацвер	16	3	Дануты, Юльяны	Сымона, Анны	6.49-16.51	11.50-5.12
пятніца	17	4	Лукаша, Збігнева	Сідара, Мікалая	6.47-16.53	13.05-5.48
субота	18	5	Канстанцыі, Сімеона	Агафіі, Феадосія	6.45-16.55	14.22-6.12

(Працяг са стар. 7)

РАЗМОВЫ АБ НАРОДНЫМ

га гавораць як найлепш, хваляць яго дабрыню, працавітасць, шчырасць, сумленнасць. Нехта з сям'і дзякуе ўсім, што прыйшлі, і запрашае ў хату на абед. Кожны ўдзельнік пахавання павінен прыйсці на абед. На абедзе часта бывае і бацюшка, які распачынае абед спевам „Вечная памяць".

На абедзе абавязкова павінна быць „кутя". (Цяпер гэта пераважна звараны на вадзе густы рыс). Гарэлкі не даецца замнога, каб людзі не папіліся. Пасля абеда ўсе разыходзяцца, застаецца толькі сям'я, якая павінна ўсё прыбраць, памыць падлогі, абрусы пасля абеда, пасцель і вопратку пасля нябожчыка. Трэба гэта ўсё рабіць хутка, каб памёршаму было на тым свеце лёгка. Калі ўсё гэта не зробіцца хутка, то сям'і будзе сніцца нябожчык, праўдападобна, яму там цяжка.

У вёсцы Рыбалы жыве многа песень, непасрэдна або пасрэдна звязаных з пахавальнымі абрадамі. Гэта сумныя песні. У іх гучыць нараканне, жаль.

Маті наша, маті,
Дэ нам тэбэ взяті?
Ой, чы нам купіті,
Чы дэ заробіті?
Возьмэмсе за ручкі,
Пойдэмо служыті.

Усе пахавальныя абрады сярод беларусаў праходзяць пад знакам пашаны для памёршага.

Запісала **Вера Валкавыцкая**

МЕЛІЯРАЦЫЯ І ВОДАПРАВОДЫ

Мінулагодні сезон у беластоцкіх меліяратараў быў удалы. Плошчу меліяраваных зямельных угоддзяў яны павялічылі на 6900 гектараў. Беластоцкае меліярацыйнае прадпрыемства закончыла меліярацыю Юхнавецкага аб'екта, а бельскае — Аўгустова III, Багданак III і Койлаў-Курашава II.

Сёлета запланавалі меліяравацъ шэсць тысяч гектараў лугоў і пашъ.

У мінулым годзе ваду з крана атрымалі 1288 сялян. У гэтым годзе, як прадбачваецца, будуць мець яе ў 1533 дамах, а многія і ў аборах. Пабудовай водаправодаў займаюцца: Ваяводскае прадпрыемства водных паслуг „Вадроль" і Прадпрыемства сельскагаспадарчага будаўніцтва ў Беластоку, а таксама ПОМы ў Бельску і Дуброве. Зараз на Беласточчыне з водаправодаў карыстаецца ўсяго толькі каля дваццаці працэнтаў вясковага насельніцтва. **(яц)**

У СЕМЯНОЎЦЫ ЗНОЎ ЦЁМНА!

Каторы ўжо год у Семяноўцы няма святла на вуліцы! Электрыкі і не думаюць змяніць перагарэлыя лямпачкі. На вуліцы свецяць цяпер толькі тры. Дапамажы, „Ніва", каб ізноў было ў нас відна!

Аўрора

Карэспандэнцыя з Беларусі: Сойм II — унутраная эміграцыя ● Пераможныя святліцы — у Курашаве і Чыжах ● Ізноў — Бельскі беларускі ● Фабрыка на вёсцы ● Ольга Несцераўна з Белавежы ● Гутаркі аб мове ● „Зорка" ● Сардэчныя рады для маці ● Кухонныя парады ● Калі сняцца кветкі ● Старонка гумару.

Нашаму шматгадоваму карэспандэнту
АНДРЭЮ ГАЎРЫЛЮКУ
ў сувязі са шлюбам з альшцянянкай
ІРЭНАЙ МАДЗАЛЕЎСКАЙ
сардэчныя пажаданні шчасця на новай дарозе жыцця выказвае рэдакцыя „Нівы".

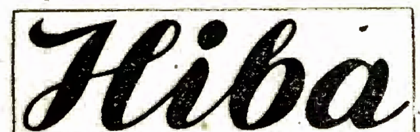
У „КУЛЬТУРНЫМ ЦЭНТРЫ"

Вядома ўсім, што культурным цэнтрам вёскі з'яўляецца клуб. Там адбываюцца ўсе важнейшыя грамадска-культурныя падзеі і ўрачыстасці. Жыццё добрага клуба бурліць пастаянна, як невысыхаючы ручай. На жаль, ёсць клубы, якія, апрача назвы, нічога супольнага з клубам не маюць. У сярэдзіне такой культурнай установы — заўсёды той жа выгляд. Хмара дыму, хоць ты сякеру вешай, зімой халадэча. Столікі заняты пастаяннымі наведвальнікамі. Адны паканчалі работу пры гаспадарцы, іншыя з горада вярнуліся. Разам зышліся ў клубе „культурна" час правесці. Тут гоман і ненаўмысныя вульгарныя слоўцы час ад часу аб сцены разбіваюцца. Нявраз бацька з сынам у карты рэжуць, і то так, што шапкі-вушанкі падскокваюць. А над усім гэтым — крык з тэлевізара.

А што ж робіць гаспадар клуба? Нічога. Хоць ты трэсні ад крыку, і так нічога не паможа. А што, можа вышэй даносіць будзеш? Навошта... Гэта ж свае людзі, аднавяскоўцы. Як потым у вочы глянуць? Пашумяць, пашумяць і пойдуць. Лепш махнуць рукой і... абы да выплаты. Шкада толькі, што заробкі не вельмі вялікія. А людзей і так не пераробіш...

Памаленьку, пакрысе — і да ўсіх культура дойдзе. Тады ў кожным клубе будзе парадак. Завітае туды новае жыццё. Прыемна будзе паглядзець каляровы тэлевізар, а то і відэо! Кожны клуб, сапраўды, будзе цэнтрам вясковай культуры! І людзі, пэўна, вушанкі паздымаюць.

Грыша Мароз

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok. ul. Wesołowskiego 1

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 260 zł, półr. 520 zł, rocznie 1040 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch", Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28 00-950 Warszawa, skr. poczt. 12 konto XV O/O i PKO W-wa Nr 1658-2010-45-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał, półrocze roku następnego oraz cały rok następny
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 144/89. Nakład 6500. T-5.

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

З народных песень

ПАД КАЛІНОЮ, ПАД МАЛІНОЮ

Над калінаю, пад малінаю
Сядзеў галубчык з галубінаю,
Сядзеў галубчык з галубінай.
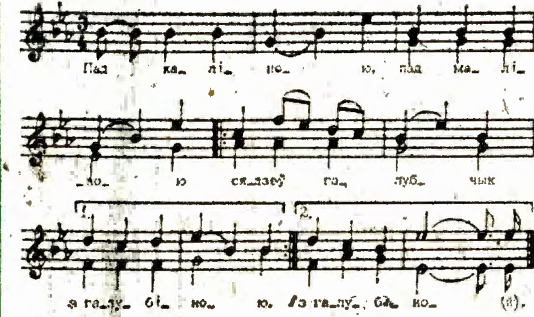
Цалаваліся, міловаліся,
Правым крылечкам накрываліся,
Правым крылечкам накрывалісь.

Прыляцеў сокал з-за сіня мора,
Забіў галубца — галубка ўдова,
Забіў галубца — галубка удов(а).

Сыплюць пшаніцу, ставяць вадзіцу:
— Пі, галубіца, бедна ўдавіца,
Пі, галубіца, бедна ўдавіц(а).

Яна не ела, яна не піла,
Па галубочку ўсё слёзы ліла,
Па галубочку ўсё слёзы ліл(а).

Паляцеў сокал за сіня мора,
Прывёў галубцаў дваццаць чацвёра,
Прывёў галубцаў дваццаць чацвёр(а).

...але я сапраўды быў на рыбалцы.

НІЎКА

Братва, пачакайце крышку, мяне запрасілі на белы танец.

— Не ведаю, што рабіць з мужам, доктар. Ён гаворыць у сне.
— Так, гэта непрыемна.
— Ды яшчэ як! Тут днямі над ім уся кантора смяялася.

*

Сваячніца прынесла маленькаму сыну гаспадара падарунак. Хлопчык сказаў:
— Дзякую, цёця!
— Няма за што!
— Вось і я гэтак гавару, але мама ўсё роўна кажа падзякаваць.

*

— Ой, што я ведаю! Што я чула! Пра цябе ж, кума, твой сусед усялякую хлусню плявузгае на людзях.
— Гэта ж добра, што хлусню. А вось пра цябе, мая кумачка, дык твой кум усю чыстую праўду ўсюды расказвае.

У СВЕЦЕ МУДРЫХ ДУМАК

Пашана да мінуўшчыны — вось рыса, адрозніваючая адукаванасць ад дзікасці.

Аляксандр Пушкін (1799-1837), паэт.

Найлепш за ўсё захоўваюцца сапсаваныя адносіны.

ДАЎСПАМІНАЛІСЯ

— Сёння, даражэнькая, мінае другая гадавіна нашага шлюбу, — сказаў я, сеўшы побач з жонкай.

— Бачыш, Мішанька, як хутка праляцеў час! — здзівілася яна.

— А ці думала ты ў тыя школьныя часіны, што калі-небудзь станеш спадарожніцай майго жыцця? — запытаў я жартаўліва.

— Ды ніколі! Ты ж заўжды быў такі спакойны... Толькі ў дзевятым класе крыху ўзмужнеў... — прыгадвала яна.

— Пачакай, пачакай, — схамянуўся я. — Мы ж ужо ў восьмым класе хадзілі на спатканні!

— З глузду з'ехаў, ці што? — яна энергічна запратэставала. — Упершыню ты пацалаваў мяне, калі я кончыла дзевяць класаў. Потым ты паехаў вучыцца і пяць гадоў не пісаў мне ні слова. А я чакала, як дурная! — заспала жонка.

— Мабыць, ты, дарагая, карысталася вялікім поспехам, бо ў цябе ўсё пераблыталася, — буркнуў я з'едліва. — Як сёння помню наш першы пацалунак. Тады мы былі ў восьмым класе. На сустрэчу ты прыйшла з паўгадзінным спазненнем, і мы накіраваліся да рэчкі.

— Н-не, гэта ўжо занадта!.. У цябе курыная памяць! — гнеўна паднялася яна з крэсла. — Па-першае, ты мяне ніколі не чакаў, а прыходзіў да нас дамоў, а па-другое, мы не маглі хадзіць да рэчкі, бо ў нашым мястэчку яе ж не было!

— Чакай, чакай... — раптам я пазеляннеў. — Нічога не разумею. Наколькі мне вядома, у Дабрамыслі не было ракі?

— У якім Дабрамыслі?! Я ж скончыла гімназію ў Ажэхаве!

— Дык ты не Ядзя з гімназіі імя Баторыя ў Дабрамыслі?!

Тут у мяне валасы сталі дыбам.

— Безумоўна, не! Я — Ядзя з гімназіі імя Кюры-Складоўскай у Ажэхаве!

Я зусім разгубіўся, і ратунку не было. Толькі з майго горла вылецеў здушаны шэпт:

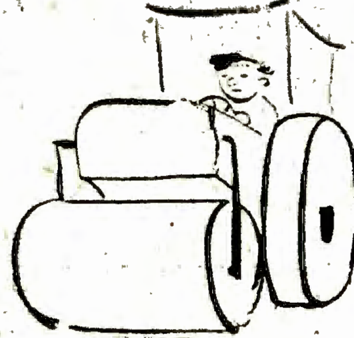
— Божа ты мой! Гэта ж я ажаніўся з зусім чужой жанчынай!!!

Ежы Ясінскі

Жонка, чытаючы журнал, гаворыць мужу:
— Уяві сабе, мужчыну, у якога было чатыры жонкі, асудзілі на два гады турмы...
— Для пакарання ці для адпачынку?

*

Шум, што даносіцца з суседняга класа, перашкаджае настаўніку весці ўрок. Ён заходзіць туды, хапае за вуха галоўнага крыкуна і вядзе ў свой клас. Па-суседску становіцца ціха. Праз некаторы час раздаецца стук у дзверы. Уваходзіць вучань з суседняга класа і гаворыць:
— Сіньёр настаўнік, вы б не маглі нам вярнуць нашага выкладчыка?

— Таксі нідзе няма, і я дагаварыўся з ім...

Прагрэсіўная баба Яга.

*

Сустракаюцца два пісьменнікі-шатландцы:
— Над чым працуеш?
— Над аўтабіяграфіяй.
— Ну і як, дайшоў да таго моманту, калі я табе пазычыў дзесяць фунтаў?

*

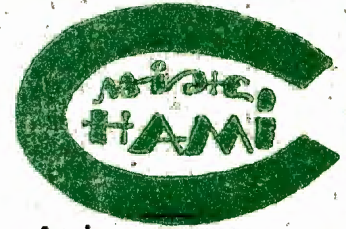
Літаратурны крытык запытаў у вядомага пісьменніка, ці ён знае тыя краіны, аб якіх піша. Пісьменнік адказаў, усміхнуўшыся: „Цікава, запыталі б вы аб гэтым у Дантэ, пасля таго, калі ён напісаў „Пекла“?

*

На маскарадзе ўсе адразу пазналі прафесара Кукіна: ён, як заўсёды, быў у масцы вучонага.

*

У самалёце сарамлівы хлопец ніяк не мог рашыцца загаварыць са сваёю суседкаю, чароўнай дзяўчынай. Нарэшце адважыўся запытаць:
— Прабачце, вы таксама ляціце гэтым самалётам?

Адзіны ратунак у душэўным горы — гэта праца.